

Savonranta Orivirran saarto -
historiallisen ajan kenttävarustuksen
kartoitus ja koekaivaus v. 1993

Hannu Poutiainen

tallennettu
HankeRekiin
11.6.1999
Jaana Pietilä

NEGATIIVILUETTELO, Kuvat Pentti Gruner, 1992

SARJA NEG. NRO

SARJA	NEG. NRO	
A4		JUVA; VEHMAINEN, TIILIRUUKINPURON SILTA ENNEN KUNNOSTUSTA, LÄNNESTÄ
A7		JUVA; VEHMAINEN, KALLIOPURON SILTA IDÄSTÄ ENNEN KUNNOSTUSTA
A11		JUVA; STEDINGKIN VALLIT-5 ENNEN KUNNOSTUSTA, LOUNAASTA
A13		JUVA; STEDINGKIN VALLIT-4 ENNEN KUNNOSTUSTA, ETELÄSTÄ
A16		JUVA; STEDINGKIN VALLIT-3 ENNEN KUNNOSTUSTA, LÄNNESTÄ
A21		JUVA; STEDINGKIN VALLIT-6 KUNNOSTUKSEN JÄLKEEN, IDÄSTÄ
A24		JUVA; RATSUTIE STEDINGKIN VALLIN VÄLISSÄ, KAAKOSTA
A26		JUVA; STEDINGKIN VALLIT-6 LOUNAISPÄÄTY, IDÄSTÄ

SISÄLTÖ	Sivu
Tutkimuskohde	3
Historiallinen tausta	3
Kenttätyön toteutus	4
- Kohteen hoito	5
- Arkeologiset tutkimukset v. 1993	5
Yhteenveto	14
Käytetyt lyhenteet ja arkistolähteet	21
Kirjallisuus	22
Liitteet	
- Kuva- ja negatiiviluettelo	
- Karttaliitteet	
- Esineiden piirroskuvat	
- ~~Löytöluettelo~~	
- Rahaluettelo (P. Sarvas)	

Tutkimuskohde

SAVONRANTA ORIVIRRAN SAARTO

pk 4212 10 Savonranta
 x 6894 86 - 6895 00
 y 459 48 - 459 58
 z 77 - 83

KUNTA: Savonranta

KYLÄ: Jouhenniemi

TILA: Oriniemi Rno 4:87

KOHDE: Historiallisen ajan linnoitus ja esihistoriallinen asuinpaikka

YMPÄRISTÖNKUVAUS: Linnoitus sijaitsee Paasselän länsirannalla, noin 40 km Savonlinnasta koilliseen. Se on rakennettu aikanaan erittäin tärkeän vesireitin, Oriveden ja Haukiveden välisen kapean vesireitin itäpäähän, kapeikkokohtaan, Orivirran Linnosaareen. Saaren rannat ovat erittäin kiviset.

AIEMMAT LÖYDÖT: KM 25350

LÖYDÖT: KM 28018:1-90, mm. rautainen keihäänkärki, rautanauloja, rautaveitsi, palanutta ja palamatonta luuta, kvartseja; KM 93067:1-13, pääosin Ruotsin vallan aikaisia kolikoita

HUOM! Koska valtaosa löydöistä oli vuonna 1989 esihistoriallisia, ne luetteloiitiin arkeologisen osaston arkistoon; käytäntöä on jatkettu myös v. 1993 löytöjen osalta. Rahat on luetteloitu rahakammion kokoelmiin.

TUTKIMUKSET: Laitinen, H. 1865, kartoitus; Pelkonen, A. 1902, kartoitus; Laukkanen, E. 1988, tarkastus ja kartoitus; Grönhagen, J. 1989, vesialueen pohjainventointi; Poutiainen, H. 1989, hoito, kartoitus ja koekaivaus; Sarvas 1993, rahojen ajoitus; Seppänen, K. 1989, 1990 arkeofyyttisen kasvillisuuden inventointi

Historiallinen tausta

Linnoituksen pystyttäminen 1400-1500-luvun vaihteessa Orivirran Paasselän puoleiselle suulle oli strategisesti järkevä, mutta silloisessa vakiintumattomassa tilanteessa hyvin arkaluontoinen toimi. Alue oli nimittäin osa karjalaisten perinteistä eräaluetta; lisäksi heidän tärkeimmät kaukoreittinsä Pohjanlahdelle ja Kainuuseen kulkivat Laatokalta Haukivedelle joko Kyrönvirtaa pitkin tai Paasselän ja Orivirran kautta.

V. 1323 solmitussa Pähkinäsaaren rauhassa Ruotsin ja Novgorodin välinen raja määrättiin kulkemaan Kyrönvirran kautta ylös Haukivedelle ja sieltä edelleen kohti luodetta. Vielä saman vuosisadan lopulla alkoi tosiasiallinen raja Savossa kuitenkin työntyä itään ja koilliseen. Novgorodin sotilaallisen aseman heiketessä eivät karjalaiset juuri kyenneet vastustamaan savolaisten levittäytymistä, vaikka rajan tuntumassa käytiinkin kahakoita.

Vihollisuuksien vuoksi ja rajalinjan pitämiseksi ennallaan alettiin Savoan v. 1475 pystyttää uutta ja vankkaa linnaketta, Olavinlinna. Sen selustan turvaamiseksi tarvittiin toinen varustus estämään karjalaisten ja venäläisten pääsy vesitse Haukivedelle. Niinpä Orivirran itäpäähän rakennettiin myöhemmin Orivirran saarroksi kutsuttu linnoitus, joka siis pystytettiin kauas Pähkinäsaaren rajalinjan itäpuolelle.

Linnake tuhoutui venäläisten kasakoiden ja karjalaississien yllätys-
hyökkäyksessä lokakuussa v. 1592. Rajalinnan puolustajat menettivät noin 200 miestä vankeina ja kaatuneina. Myös aineelliset tappiot olivat merkittävät: hyökkääjät saivat saaliiksi 4 tykkiä, 4 laivatykkiä ja muuta aseistusta sekä satamasta laivan. Lähtiessään he polttivat linnakkeen puiset varustukset.

Täyssinän rauhassa v. 1595 Ruotsi ja Venäjä sopivat, että valtakuntien välinen raja Savossa tuli kulkemaan Puruveden yli Raikuun itäpuolelta Orivedelle ja täältä edelleen luoteeseen. Näin Paasselän länsipuoliset alueet - niiden mukana Orivirta - liitettiin virallisesti Ruotsin valtakuntaan. Rajakahakat eivät kuitenkaan loppuneet tähän. Niinpä v:lta 1614 on tieto, että vartiomiestistöä vahvistettiin myös Orisalmella eli Orivirralla.

V. 1617 Stolbovan rauhansopimuksen mukaisesti koko Käkisalmen lääni liitettiin Ruotsiin. Näin Olavinlinna ja Orivirran Linnoisaari menettivät strategista merkitystään.

Jo 1650-luvun alusta oli taas havaittavissa merkkejä Venäjän vaaran lisääntymisestä. Tästä huolimatta Suomen puolustusvoimia vähennettiin. Kun Venäjän sota puhkesi ja vihollisen 400-miehinen joukko elokuussa 1656 hyökkäsi Savoan, oli Olavinlinnassa vain kymmenkunta miestä. Varsinkin Kerimäkeä kohtasi ankara hävitys: vihollinen poltti yli 90 taloa.

Loppukesästä 1656 tilanne muuttui suomalaisten kannalta edullisemmäksi. Uuden ylipäällikkön K. A. Leijonhufvudin saamat valtuudet helpottivat puolustustoimien järjestämistä. Tällöin linnoitettiin uudestaan

mm. Orivirran Linnosaari majuri Gyllenbrandtin johdolla. Toimen tarkoituksena oli ehkäistä venäläisten Orivedeltä käsin tekemät hyökkäykset.

Suomen joukoista pääosa sijoitettiin Pohjoislääneihin, millä pyrittiin estämään vihollisen pääsy Savoan; venäläisillä oli Aunuksesta selvästi lyhyempi matka Suomen Karjalaan ja Savoan kuin Laatokalta. Mainittakoon, että venäläisten suunnitelmissa oli myös hyökätä 1200 miehen voimalla Vienasta Pohjanlahdelle. Suomalaiset olivat varautuneet tähän asettamalla vartioita ja murroksia teiden ja jokien varsille. Vastavaanlaisia varotoimia tehtiin vielä v:n 1658 aselevon aikaankin: Orivirran linnoitukseen toimitettiin kesäkuussa elintarpeita, ja Punkasalmella oli vartio vielä loppusyksyllä.

Taistelujen jatkuessa Ruotsi-Suomen saavuttama menestys sai venäläiset ensin suostumaan aselepoon ja myöhemmin, v. 1661 maat solmivat rauhan ja vahvistivat rajasuhteet sotaa edeltäneelle kannalle.

Suuri Pohjan sota syttyi v. 1700 ja hyökkäyksen pelko Suomessa kasvoi jälleen. Elokuun alussa 1714 venäläiset hyökkäsivät Puumalaan ja valtasivat myöhemmin samana vuonna Olavinlinnan. v. 1716 lähes koko Suomi oli joutunut venäläisten haltuun.

Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen Suomen itäraja oli työntynyt Savossa Parikkalan, Kesälahden ja Kerimäen rajojen yhtymäkohtaan. Olavinlinnan strateginen merkitys oli jälleen huomattava. Ruotsi-Suomen säädyillä ja ylimmällä sodanjohdolla oli kuitenkin se käsitys, että linnan merkitys sodan puhjetessa tulisi olemaan vähäinen. v. 1739, kun sota jo näytti ilmeiseltä, oli Olavinlinnassa vain 16-miehininen osasto.

Viimeisin Orivirran saarron linnakkeen kannalta merkittävä vaihe Linnosaareissa ajoittuu v. 1864-1887. Tällöin muurirakenteiden poikki rakennettiin maantie ja sen yhteyteen Linnosaaren kärkeen lossi.

Kenttätyön toteutus v. 1993

Kenttätyöt Orivirran saarrossa toteutettiin museoviraston toimesta ja valtion työllistämisohjelman puitteissa 23.8. - 1.10.1993. Kaivauksenjohtajana toimi hum. kand. Hannu Poutiainen, kartanpiirtäjänä fil.yo. Risto Kesseli ja tutkimusavustajana hum. kand. Sirpa Leskinen. Kaivaajat, joita oli tusinan verran, olivat pitkäaikaistyöttömiä.

Peruslinja, joka sovitettiin vuoden 1989 kaivauskoordinaatistoon, paa-lutettiin suuntaan 4,5g (kompassilukema, 400/400) käyttäen 1 m:n mit-

taisia puupaaluja. Peruslinjan suunta katsottiin suuntimakompassilla linjakeppejä apuna käyttäen. Paalujen väliset etäisyydet mitattiin 30 ja 50 m:n nauhamitoilla kunkin paalun lounaiskulmasta; maaston korkeuserojen aiheuttamia mahdollisia vääristymiä mittauksissa ei korjattu.

Suoraankulmaan suhteessa peruslinjaan paalutettiin itä-länsi -suuntainen apulinja käyttäen apuna kulmaprismaa ja suuntimakompassia. Muut koordinaatistoon lisätyt linjat mitattiin em. peruslinjan ja apulinjan avulla.

Kaivauksella ei käytetty pysyvää korkeuskiintopistettä, ja vaaituskojeen lukemat muutettiin m mpy-lukemiksi Saimaan vedenpinnan korkeuden perusteella (Saimaan vedenpinnan korkeus, 76.07, saatiin Savonrannan luotsiasemalta 1.10.1993).

Kohteen hoito

Kohteen hoito aloitettiin poistamalla linnoituksen alueelle neljän vuoden aikana kasvanut vesaikko, mikä oli myös kartoituksen kannalta välttämätön toimenpide. Myöhemmin harvennettiin rantakaistaleella kasvanut sangen tiheä pienpuusto, joka esti näkyvyyden Orivirrälle. Lisäksi linnakkeen alueelta poistettiin kaikki käsipelillä irroitettavissa olleet kannot: lahot mäntypuun kannot ja pienehköjen lehtipuiden kannot - vm. vesomisen ehkäisemiseksi. Linnanraunioiden eteläpuolella oleva lahdelmä perattiin kaislikosta ja rantaan ajautuneet pöllit vedettiin tien varteen. Alue puhdistettiin myös vanhasta romusta, kuten akuista, rautalangasta, pulloista jne. Kertyneet roskat kuljetettiin traktorilla kaatopaikalle.

Arkeologiset tutkimukset vuonna 1993

Vuoden 1993 kenttätutkimuksissa keskityttiin säilyneiden muurirakenteiden paljastamiseen ja kohteen kartoittamiseen. Toinen keskeinen tehtävä oli etsiä ajoittavaa esineistöä, erityisesti metallirahoja; linnoituksen perustamisajankohta ja vaiheet on saatu asiakirjalähteiden perusteella niin hyvin selville, että luonnontieteellisin ajoitusmenetelmin (mahd. dendroajoitusta lukuunottamatta) ei niihin ole mahdollista saada tarkennusta.

Vuoden 1989 tutkimuksissa saatujen havaintojen perusteella voitiin päätellä, että kulttuurikerrokset olivat suurimmassa osassa kaivausaluetta hyvin ohuita eikä sen paremmin rakenteita kuin löytöjäkään ollut odotettavissa kovin runsaasti. Joitakin viitteitä esineistöstä ja

rakenteista sentään saatiin, minkä takia vanhimman päälinnan muurikehyksen sisäpuolelta kuorittiin turve ja karike pois noin 400 neliömetrin kokoiselta alueelta. Esilinnan alueella paljastettiin kiveykset kahdella erillisellä alueella, kummallakin noin 200 neliömetrin alueella. Näihin lukuihin eivät sisälly muurirakenteet eivätkä muurien ulkopuoliset kiveykset.

Turve poistettiin lapiolla, talikolla ja käsin, minkä jälkeen alue käytiin läpi metallinilmaisimella. Löydöt otettiin talteen luonnollisissa kerroksissa (turve, turpeenlainen kulttuurikerros, seinäkiveys) metrin tarkkuudella (horisontaalisesti).

Vanhimman vaiheen päälinnan muureista ja rakennuksenperustuksista piirrettiin osa tasokartalle (mittakaavaan 1:100) siinä vaiheessa, kun kaikki selvästi rakenteelliset yksityiskohtat olivat näkyvissä turpeen ja karikkeen/humuksen poiston jälkeen. Kaikki paljastuneet rakenteelliset kiveykset piirrettiin yleiskartalle (mittakavaan 1:500).

Päälinna I (vanhin vaihe)

Orivirran saarron vanhimman vaiheen (n. 1475/1500 - 1592) päälinnan raunio sijaitsee saaren kahtia jakavan tien eteläpuolella, itä-länsi-suuntaisesti. Se on nykyisellään 71-73 m (eteläsivu) ja 39 m (pohjoissivu) pitkä ja 19-21 m leveä koostuen luonnonkivistä rakennetusta, suorakulmaisesta muurikehyksestä, joka on 0.4 - 0.6 m korkea. Muurin paksuus (leveys) on 1.7-3.0 m. Siihen liittyy matala ja heikosti erotettava kehämuuri, joka ympäröi noin 65x75 m laajaa esilinnaa. Linnake on tyypiltään keskiaikainen.

Keskiaikaan viittaavat seuraavat seikat: Päälinnan suorakulmainen pohjakaava, harmaakivestä kylmämuurauksella (nähtävästi ilman laastia) tehdyt muurit, yhden kulman ja pitkien sivujen ulkonevat, neliskulmaiset kiveykset, joista ainakin osa lienee puolustustornien perustuksia (ks. MvRa, Geometrisk Delineation upå Orisalmi Skantz (---) mätit ock ríjtadt Anno 1657, den 15 julij aff Erich Anderson Utter Äjälj. saarron asemapiirroksesta; Laukkanen 1988; Poutiainen 1990; vrt. Rinne 1932:262 ja Heinonen 1971:29, 40).

Solovetskin luostarin kronikan mukaan linnakkeessa on ollut myös puuvarustuksia (ks. Kirkinen 1976); tähän viittaavia havaintoja tehtiin myös vuoden 1989 kaivauksissa ja samantapaisia huomioita ovat tehneet Laitinen (1865) ja Pelkonen (1902). Vuoden 1989 kenttätutkimuksissa kaivoimme päälinnan eteläisen muurikiveyksen poikki metrin levyisen, pohjois-etelä-suuntaisen koekaistan; sen yhtenä tarkoituksena oli

selvittää muurin rakennetta. Kiveyksessä ja sen molemmiin puolin havaittiin selvä noen- ja hiilensekainen kerros, jossa oli myös isompia hiiltyneitä puunkappaleita. Kahden puolen muuria todettiin yksi hiiltynyt pystypuun jäännös; näiden ympärillä oli palaneita puunkappaleita sikin sokin. Kiveyksen molemmilla reunoilla on ilmeisesti ollut pystypuita, jotka ovat palaessaan katkenneet ja romahtaneet alas.

Muurikiveyksen pohjoispuolelta löydettiin v. 1989 yksi tai kaksi hiiltynyttä puuta; ne olivat vaakatasossa, muurin pituussuuntaisesti ja osin kivien alla. Itse muurikiveys koostuu nyrkin ja pään kokoisista kivistä - isompia on harvakseltaan ja niiden välissä pienempiä tilkkeinä ja tukena. Kiveyksen reuna on muurin sisäpuolella suurempi ja korkeampi kuin ulkopuolella, ja koottu isommista kivistä. Ulkoreuna on puolestaan loivempi ja vaihettuu lähes huomaamattomasti luonnonkiveykseksi.

Linnoisaaren vanhimman päälinnan lounaisnurkassa on neliön muotoinen uloke (4.5 x 5.5 m), jonka olen kartoituksessa tehtyjen rakenteellisten seikkojen ja topografian nojalla tulkinnut puolustus- tai tykkitornin perustukseksi (yleiskartalla PT1). Arvelin vuoden 1989 kauskertomuksessa, että näitä "pattereita" on mahdollisesti ollut useampiakin, sillä Solovetskin luostarin kronikassahan mainitaan linnakkeesta viedyn mm. neljä tykkiä. Useampiin puolustustorneihin viittasi myös se, että päälinnan pohjoispuolelle on Pelkosen kartalle ja Utterin asemapiirrokseseen merkitty kaksi uloketta, "vallinsarvea", kuten Pelkonen niitä nimittää; Cajanuksella & Borgströmillä ja Laitisella niitä ei ole yhtään. Vuonna 1993 paljastimme muurikiveystä turpeen, karikkeen ja rojun alta aivan tieleikkauksen vierestä ja löysimme yhden säilyneen ulokkeen, muurikehykseen liittyvän neliskulmaisen kiveyksen (PT2). Se on osittain jäänyt tien alle, joten sen rakenteesta ja koosta on vaikea saada selvyyttä; muurikiveyksestä ulos pistävä osa on kuitenkin halkaisijaltaan vähintään 3 x 3 m.

Mainitun muurikehyksen pitkällä, eteläisellä sivulla on koekaivauksen ja Utterin (1657) asemapiirroksen perusteella sijainnut ainakin yksi, mahdollisesti kaksi porttia ja muurista ulkonevaa porttirakennusta, joissa kulkuaukko on ollut niiden länsisivulla ja rajoittunut varsinaiseen muurikehykseen. Pelkosen kartalla oleva eteläisen seinämän yksi uloke sekä Rinteen rekonstruktion ja Utterin asemapiirroksen kaksi uloketta vastaavat sijainniltaan toisiaan, mutta eivät rakenteeltaan. Pelkosella ja Rinteellä ne on merkitty umpinaisiksi, mutta Utterilla niissä on avoin tila ja aukko varustuksen muurissa sekä ulokkeen ja muurin välissä. Jo v. 1989 koekaivauksen yhteydessä onnistuimme paikantamaan tämän porttiaukon (nro 1) varsin tarkkaan niiltä kohdista kuin sen Pelkosen, Utterin ja Rinteen mukaan pitäisi sijaita.

Eteläisessä muurikiveyksessä on myös toinen katkos kiveyksessä, ts. aukko; kyseessä lienee portinpaikka, vaikka se ei olekaan rakenteellisesti kovin selvä. Se (porttiaukko 2) on jokseenkin samalla kohdalla kuin Utterin asemapiirroksessa (Pelkosen kartasta se puuttuu) ja siihen näyttää liittyvän epämääräistä kiveystä. Ihmisen tekemää maantasaista kiveystä oli todettavissa porttiaukon nro 2 ulkopuolella; kyseisellä nupukiveyksellä on nähtävästi pyritty toisaalta tasaamaan alueen epätasaisuuksia ja toisaalta yritetty saada piha-alue pysymään suhteellisen kuivana - maaperä on tällä kohdin varsin pehmeä.

Päälinnan alueella on sijainnut useampiakin katettuja rakennuksia, mistä on osoituksena kartoituksessa todetut kiviperustukset (vrt. Pelkonen 1902:70, kuva 8; Rinne 1947:134, kuva 43). Selvin ja parhaiten säilynyt on korkeimmillaan noin metrin korkuinen ja tehty harmaakivestä kylmämuuraustekniikalla. Rakennuksen peruskivien joukosta löytyi pari rikkoutunutta tiiltä, jotka olivat ilmeisesti jääneet paikalleen purkutyön jäljiltä. Kiviperustuksiin liittyviä artefakteja kaivausalueella oli varsin vähän. Lukumääräisesti eniten oli rautanauvoja (takonauvoja). Yksi kiinnostavimmista esineistä on putkivarrellinen keihäänkärki (KM 28018:29, putkessa jäljellä hiiltynyttä puuta), joka löytyi em. seinäkiveyksestä. Valitettavasti kyseinen keihäänkärki on vaikeasti ajoitettavaa tyyppiä.

Kiviperustusten lähistöltä löydettiin kivillä reunustettu kuopanne, jonka merkitys on toistaiseksi tuntematon (vrt. Pelkonen 1902:70, kuva 8). Arvelin sitä aiemmin kaivoksi, mutta v. 1993 tehdyissä tutkimuksissa se osoittautui vain puolisen metriä syväksi. Pohjalla on harmaata huuhtoutunutta hiekkaa (huuhtoutumiskerros), jonka joukossa on hiukan nokea.

Suurin osa 1600-luvun alkupuoliskon kolikoista (KM 93067:3-10) löytyi vanhimman päälinnan muurien sisäpuolelta sijaitsevien kiviperustusten tuntumasta. Lisäksi muurikehyksen sisäpuolelta löytyi yksi 1600-luvun jälkipuoliskolle ajoittuva kolikko (KM 93067:11).

Päälinna II (nuorin vaihe)

Päälinna II on kaikissa kartoissa (Cajanus & Borgström 1748; Laitinen 1865; Pelkonen 1902; Laukkanen et al. 1988;) ja Rinteen (1947) rekonstruktiossa jotakuinkin pohjois-etelä -suuntainen. Kahdella vanhimmalla kartalla päälinna on vielä ehyenä, ja varustuksen pohjakaava vastaa niissä toisiaan melko hyvin. Pelkosen kartalla tie on jo merkitty kulkemaan muurien poikki, mutta siinäkin linnakkeen pohjakaava

on kahta yksityiskohtaa lukuunottamatta yhdenmukainen kahden em. kar-toituksen kanssa.

Vanhimmilla kartoilla muurikiveys jatkuu yhtenäisenä kaikilla neljällä sivulla eikä niihin ole merkitty kulkuaukon paikkaa. Läntiseen muuri-kiveykseen on merkitty kaksi ulkonevaa kiveystä ja itäiseen yksi. Pel-kosen kartalla ja Rinteen "mallissa" näitä ulokkeita on kummallaikin pitkällä sivulla yksi. Laitinen on tulkinnut ulokkeet pattereiksi eli sivulinnoituksiksi, Pelkonen kutsuu ulokkeita "vallinsarviksi" ja Rin-ne pitää niitä tukimuureina. Rinteen tulkinta, että ne olisivat vasta-muureja, ei liene oikea; matalat muurit eivät olisi tarvinneet tuekseen näin vankkoja tukirakenteita.

Muurien sisäpuolella on lounaisnurkassa sijainnut jonkinlainen (ympä-riltä kivetty?) kuopanne (Cajanus & Borgström 1748; Laitinen 1865: Pelkonen 1902). Kuopanne on sijainnut päälinnan siinä osassa, joka tuhoutui maantien rakentamisen yhteydessä.

Orivirran saarron nuorimman vaiheen (1656 - n. 1721/1743) päälinnan raunio sijaitsee saaren kahtia jakavan tien pohjoispuolella, pohjois- etelä -suuntaisesti. Se on nykyisellään 31 m (itäinen sivu) ja 25 m (läntinen sivu) pitkä ja 18-20 m leveä koostuen luonnonkivistä raken-netusta, suorakulmaisesta muurikehyksestä, joka on 0.4 - 0.6 m korkea. Muurin paksuus (leveys) on 1.4 - 4.2 m. Siihen liittyy matala ja hei-kosti erottuva kehämuuri, joka ympäröi noin 65x75 m laajaa esilinnaa. Myös tämä uudempi päälinna on tyyppiltään keskiaikainen.

Päälinnan muurit on rakennettu kapealle moreeniharjanteelle, jonka rinteet viettävät varsin jyrkästi itään ja länteen. Muurikiveys onkin sortunut monesta kohtaa alarinteen puolelle ollen ylärinteessä paikoin lähes maantasaista. Erityisen pahasti muuri on levinyt koillisnurkan molemmin puolin; täällä se on nähtävästi ollut melko vankka, koskapa vieläkin on selvää latomusta jäljellä. Parhaiten säilynyt muurinosa on päälinnan pohjoispäädyn länsiosassa. Tällä kohdalla muurin paksuus on noin kaksi metriä, korkeus ylärinteen puolella 0.1 ja alarinteen puo- lella 0.5-0.6 m.

Varsin hyvin on säilynyt myös itäisen muurikiveyksen uloke, jonka olen tulkinnut puolustustornin (PT4, ks. yleiskartta) perustukseksi. Se on kooltaan 5 x 6 m ja seinämät ovat selvästi ladottua rakennetta. Seinä- mien paksuus on 1.5 m ja korkeus alarinteen puolella 0.5 - 0.8 m, ylä- rinteen puolella 0.3-0.4 m. Huomionarvoinen pikku yksityiskohta on, että ulokkeen ja muurikiveyksen taitekohtaan syntyvässä kulmauksessa on suurehko maakivi. Tämä ei liene sattuma, koskapa tilanne vastakkai- sen ulokkeen osalta on aivan sama; mahdollisesti latomukselle on py-

ritty saamaan lisää tukea rakentamalla se maakiven kupeeseen. Tästä huolimatta läntinen uloke, jonka myös olen tulkinnut puolustustornin perustukseksi (PT3), on sortunut pahasti alarinteeseen (näin on käynyt myös siitä eteläänpäin jatkuvalle muuriinosalle). Läntinen uloke on halkaisijaltaan noin 5 x 5 m, korkeus ylärinteen puolella -0,1 m ja alarinteen puolella +0,5 m.

Tältä alueelta kuorittiin turve ainoastaan muurikiveysten päältä ja se tutkittiin metallinilmaisimella vain pintapuolisesti. Valtaosa "löydöistä" oli resenttiä roinaa (pullonkorkkeja yms.), mutta tulipa alueelta pari hauskempaakin esinettä, kaksi viiden pennin lanttia vuodelta 1908 (KM 93067:12-13).

Esilinna

Antero Pelkosen (1902) sekä Esa Laukkasen et. al. (1988) kartoilla ja Juhani Rinteen (1947) rekonstruktiossa päälinnan I luoteisnurkasta lähtee matala kivivalli, joka on eri yhteyksissä jo aiemmin tulkittu esilinnaa ympäröiväksi kehämuuriksi. Heikki Laitisen (1865) karttaluonnokseen ja Erich Andersson Utterin (1657) asemapiirrokseseen kehämuuria ei ole merkitty, ei myöskään Cajanuksen & Borgströmin (1748) Linnosaarta kuvaavaan karttaan.

Kaivauksen aikana poistimme kehämuurin päältä turpeen ja karikkeen paljastaen näin muurikiveyksen. Kehämuuri näkyy paikoin hyvinkin selvänä, joskin matalana. Kivien koko, muoto ja määrä vaihtelee muurin eri osissa, mutta yhteinen piirre on kivien rapautuneisuus ja nokinen, osin punaiseksi palanut kivennäismaa. Kehämuuri on epäilemättä aikaisemmin lähtenyt päälinnan luoteisnurkasta, mutta vuoden 1993 kartoituksen yhteydessä saatiin todeta, että muurikiveyksestä on tien eteläpuolella jäljellä vain muutama rapautunut kivi. Tien pohjoispuolella kehämuuri jatkuu paremmin säilyneenä, joskin varsin heikosti erottuvana; mahdollisesti muurikiveystä on aikoinaan hyödynnetty maantien rakentamisessa. Kymmenkunta metriä tien pohjoispuolella kehämuurin kiveys muuttuu selvästi havaittavaksi ollen kuitenkin matalampaa ja vähemmistä kivistä kasattu kuin päälinnan muurikehys.

Kehämuuri jatkuu selvästi erottuvana noin 25 metrin matkalla aina porttiaukkoon sakka, minkä jälkeen kiveys muuttuu taas epämääräiseksi ja hajonneeksi. Noin kolmenkymmenen metrin päässä porttiaukosta muurikiveys liittyy laattakiviraunioon (L4) ja mahdollisiin rakennusten kiviperustuksiin. Kiveykset lienevät muodostaneet alunperin omat rakenteelliset kokonaisuudet, mutta hajotessaan menneet osin limittäin.

Kehämuurin toinen pää lähtee Rinteen (1947) rekonstruktiossa ja Esa Laukkasen et. al. (1988) kartalla päälinnan II luoteisnurkasta. Vuonna 1988 kehämuuri on kuitenkin erottunut heikosti ja merkitty sen takia karttaan kokonaisuudessaan katkoviivalla. Pelkosen (1902) kartalla päälinnan pohjoispäädyn ja kehämuurin väliin jää noin 20 m aukko, johon on katkoviivalla merkitty mahdollinen rakennuksenperustus. Vuoden 1993 kartoituksessa todettiin, että kiveys on tällä kohtaa varsin epämääräistä ja hajonnutta; tiivistä ja selvää muurikiveystä ei ollut havaittavissa. Kehämuuri näytti kuitenkin jatkuvan päälinnan pohjoisvustaan saakka, mutta ei suinkaan luoteisnurkkaan, vaan nurkasta viitisen metriä itään.

Kehämuurin sisäpuolella on erotettavissa kivirakenteita, mahdollisia rakennusten perustuksia, jotka ilmeisesti liittyvät saarron käyttöön. Tutkimusten perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista esittää arviota, ovatko ne peräisin linnakkeen vanhemmalta vai nuoremmalta käyttöjaksolta vaiko molemmilta. Porttiaukon vieressä olevan kiveyksen sisäpuolelta (T8) löytyi kuitenkin ruotsalainen hopearaha vuodelta 1584 (KM 93067:1), joten tämän rakennuksen paikalla näyttäisi olleen ihmistointaa jo linnoituksen vanhimman vaiheen aikana.

Pihamuurin sisäpuolisella alueella on niin Pelkosen kartalla kuin Rinteen rekonstruktiossakin kuusi rakennuksenperustusta, joista yhden kohdalle on merkitty kuopanne. Paikansimme tämän kuopalla varustetun rakennuksenpaikan jo v. 1989 tutkimusten yhteydessä. Kuopanteesta otettiin kairalla näyte, joka sisälsi hyvin tummaa, hiilipitoista kulttuurikerrosta. Vuoden 1993 kartoituksessa totesimme, että kuopan reunat ja osa seinämistä on kivettyjä (muutamit pohjalla olevista kivistä lienevät tippuneet alas). Lisäksi kuopanne liittyy pohjoispuolestaan matalaan ja varsin kapeaan, mutta selvästi erottuvaan ja hyvin ladottuun kivivalliin. Ilmeisesti kyseessä on kivetyllä maakellarilla varustetun rakennuksen jäännökset.

Edellä kuvatun rakennelman kaakkoispuolella on havaittavissa osin varsin selvää seinäkiveystä (T10), osin epämääräisempää kiveystä. Pohjakaavan hahmottaminen kartoituksen yhteydessä oli kuitenkin vaikeaa - tehtävä edellyttäisi kaivaustutkimuksia -, mutta rakennus näyttäisi olevan kooltaan noin 6 x 7 m. Ympäristössä on vielä muutakin sellaista kiveystä, joka viittaa rakennustenperustusten olemassaoloon (T9).

Kehämuurin porttiaukon kaakkoispuolella on selvästi ihmistekoa olevaa kiveystä varsin laajalla alueella. Osa on todettavissa ladotuksi seinäperustukseksi (T6 yleiskartalla), johon liittyy epämääräisempää mutta kuitenkin mahdollisesti rakenteellista kiveystä (T7). Lähimpänä porttiaukkoa oleva kiveys (T8) poikkeaa edellä mainituista, muistut-

taen enemmänkin päälینnojen muurikehyksen kiveystä.

Kiviperustusten lisäksi Pelkosen kartalle on merkitty myös yksi raunio, joka liittyy kehämuuriin. Vuoden 1993 kartoituksessa löysimme vahvan turpeen peittämän laattakiviraunion varsin tarkkaan niiltä kohdin, mihin Pelkonen on raunionsa merkinnyt. Tämä maansekainen laattakiviraunio (L1, ks. yleiskartta) ei tosin ole kiinni kehämuurissa, vaan sijaitsee siitä nelisen metriä itään. Se on muodoltaan soikeahko (noin 3 x 6 m) ja korkeudeltaan alle puoli metriä. Kivissä on merkkejä palamisesta. Luontevin selitys on, että kyseessä olisi uuninraunio.

Vuoden 1993 kartoituksessa löytyi myös toinen selvä laattakivilatomus (L4), joka on nykyisellään aivan hajonneen ja epämääräisen kehämuurikiveyksen kupeessa. Raunio on muodoltaan pyöreähkö (4 x 5 m) ja korkeudeltaan 0.1 - 0.9 m; se sijaitsee järvelle päin viettävässä rinneessä ja lienee rauennut eniten alarinteeseen kuten kehämuurikin. Raunio on maansekainen, kivennäismaa on paikoin punaiseksi palanutta, ja kivet ovat kuummuuden rikkomia. Myös tämä raunio vaikuttaa särkyneeltä uunilta.

Muut kaksi laattakivilatomusta ovat selvästi edellisiä pienempiä. Toinen näistä (L2) vaikuttaa pikemminkin sattumanvaraisesti järjestyneeltä pieneltä laattakivikasalta. Suurempi laattakiviraunio (L3), joka halkaisijaltaan noin puolitoista metriä, on rakennuksen kiviperustuksen (T6) nurkkauksessa ja saattaa olla osa rakennetta.

Muurien ulkopuolinen alue

Orivirran saarron alueella, tosin muurien ulkopuolella, on joitakin kiveyksiä sekä kiven- ja maansekaisia raunioita, joista ainakin yksi on nyt tehtyjen tutkimusten perusteella mahdollinen rakennuksen perustus (yleiskartalla T1). Vuonna 1989 siinä tehtiin koekaivaus ja 1993 kiveys paljastettiin kokonaan turpeen ja karikkeen alta. Se on jokseenkin suorakaiteen muotoinen, pohjois-etelä -suuntainen ja kooltaan 5 x 6 m.

Löytöaineiston puolesta (tiilenpaloja, kaksi liitupiipun varren katkelmaa) se voi ajoittua seuraavasti: Orivirran saarron vanhimman vaiheen tuhoutumisen jälkeinen jakso, 2) Linnakkeen nuorimman vaiheen käyttöaika ja 3) linnakkeen raunioitumisen jälkeinen aika (Poutiainen 1990). Mahdollista on tietysti sekä, että alueella on ollut rakennuksia vaikkapa 1400-luvulta aina 1800-luvulle saakka. Muista esineistä mainittakoon esihistoriallisen ajan löytöaineistoa edustavat kaksi kvartsi-iskosta, iskentäydin ja retusoitu kvartsisesine (KM 28018:8-9,

12-13).

On kuitenkin merkille pantavaa, että millään käytettävissämme olleella kartalla (vuosilta 1748, 1855, 1864, 1865, 1902, 1919) ei koko Linno- saaren alueelle ole merkitty minkäänlaisia rakennuksia. Tämän perusteella voi otaksua, että ko. rakennus on ajalta ennen vuotta 1748, mikäli ei sitten kyseessä ole ollut niin vähäpätöinen rakennus, ettei sitä ole sen takia karttoihin merkitty.

Kiviröykkiö nro 1 (yleiskartalla R1) sijaitsee lahdelman länsipuolella, 35 m etelään päälinnan I muurista. Se on muodoltaan pyöreähkö, kooltaan 3 x 3.5 m ja korkeudeltaan alle puoli metriä. Röykkiöstä poistettiin turve ja karikerros. Kivet ovat nyrkin ja pään kokoisia, osin rapautuneita. Röykkiö on osin maansekainen - maanäytekairalla voitiin todeta myös nokikerros - ja siinä oli havaittavissa saveusta. Löytöinä tuli pari tiilenkappaletta. Tehtyjen havaintojen perusteella vaikuttaa todennäköiseltä, että kyseessä on ulkouuni.

Myös kiviröykkiö nro 2 (yleiskartalla R2) sijaitsee lahdelman länsipuolella, 15 m etelään päälinnan I muurin porttiaukosta. Se on muodoltaan pyöreähkö tai neliskulmainen, halkaisijaltaan noin neljä metriä ja korkeudeltaan noin puoli metriä. Röykkiöstä, jota tutkittiin jo vuonna 1989, poistettiin turve ja karikerros. Kivet ovat nyrkin ja pään kokoisia, muutamat isompiakin, ja ne on koottu suurehkon maakiven kupeeseen. Röykkiö on osin maansekainen - maanäytekairalla voitiin todeta myös selvä nokikerros - ja siinä oli havaittavissa selvää saveusta niin kivien päällä kuin väleissäkin. Röykkiön reunaosissa on näkyvissä ladottua kiveystä, joka sittemmin on osittain rauennut. Kyseessä on nähtävästi ulkouuni.

Kiviröykkiö nro 3 (yleiskartalla R3) sijaitsee lahdelman itäpuolella, 25 m etelään päälinnan I muurista. Se on muodoltaan epämääräisen pyöreähkö tai kulmikas, halkaisijaltaan 3.5 x 3.5 m ja korkeudeltaan noin puoli metriä. Röykkiöstä poistettiin turve ja karikerros. Kivet ovat nyrkin kokoisia ja pään kokoisia, reunoilla on myös isompia. Röykkiö on osin maansekainen. Aivan röykkiön kupeesta löytyi ruotsalainen kupariraha (KM 93067:2) 1600-luvun alkupuoliskolta. Mahdollisesti tämäkin raunio on ulkouuni.

Lahdelman itäpuolella, viitisen metriä päälinnan muurikehyksestä etelään, sijaitsee kiviröykkiö nro 4 (yleiskartalla R4) Se on muodoltaan pyöreähkö, halkaisijaltaan 3.5 x 3.5 m ja korkeudeltaan alle puoli metriä. Röykkiöstä poistettiin turve ja karikerros. Kivet ovat pääosin nyrkin kokoisia - aivan rapautuneita - reunoilla isompia. Röykkiö on osin maansekainen. Mukulakivimäinen kiveys jatkuu myös röykkiön ulko-

puolella liittyen päälimman muurikehykseen - selvää rakenteellista kokonaisuutta siitä ei kuitenkaan nyt saatu hahmotettua.

Linnakkeen eteläpuolella on pieni lahdelma, jonka pohjoisranta on aivan muurikiveyksen eteläisen sivun vieressä. Vedenpinnan ollessa korkealla vesi on tulvinut jopa muurin yli (suull. tied. A.Suomalaiselta 1.7.1989). Limnosaaren rannat ovat erittäin kiviset, mutta ko. lahdenpohjukka on lähes kivetön, mikä yhdessä poukaman länsirannalla olevan varsin säännöllisen muotoisen kiveyksen kanssa viittaa siihen, että lahdelma on varustuksen käyttöaikana voinut toimia venevalkamana/-satamana. Vuodelta 1748 peräisin olevalla kartalla pohjukan rantaviiva ja siihen liittyvä niemekkeen länsiranta on piirretty poikkeuksellisen suoriksi, mikä myös osaltaan tukee edellä esitettyä hypoteesia. Em. kiveys on saattanut toimia venevajan perustuksena tai pistolaiturina tai molempina (ks. yleiskartta). Pohjukan raivaaminen kivistä ei olisi merkinnyt ylimääräistä työtä, koska varustusta rakennettaessa jouduttiin joka tapauksessa keräämään kiviä ympäristöstä.

Aivan poukaman rantaan tehdystä koekaistasta löydettiin v. 1989 kaivauksissa paksun turvekerroksen alta hiiltynyttä ja hiiltymätöntä veistojätettä sekä mahdollisia puurakenteita. Myös nämä voivat olla osoituksena, että lahdelmaa on käytetty venevalkamana; sen ei tosin välttämättä tarvitse olla samanaikainen ko. varustuksen kanssa. Toisaalta venesatama liittyisi läheisen sijaintinsa puolesta luontevasti juuri tähän vaiheeseen. Varsinkin, kun ottaa huomioon, että linnakkeessa on ilmeisesti ollut kaksi porttia nimenomaan poukaman puoleisella sivustalla.

Yhteenveto

Varhaisin ihmisen toimintaan liittyvä, todennettu vaihe Orivirran saarron alueella ajoittuu esihistorialliselle ajalle. Tästä ovat osoituksena löydetty 37 kvartsiartefaktia, joista yksi on kaavin ja yksi iskentäydin. Kyseessä on esihistoriallinen asuinpaikka, jonka tarkempi ajoitus on vielä avoin. Seuraava ihmistoiminnasta selvät jäljet alueelle jättänyt vaihe ajoittuu historialliselle ajalle, jolloin on perustettu Orivirran saarroksi kutsutun linnoituksen vanhin osa. Tätä vaihetta ei kuitenkaan ollut mahdollista kaivauksissa stratigrafisesti erottaa em. esihistoriallisesta vaiheesta, vaikka niiden välillä on epäilemättä huomattava ajallinen katkos.

Orivirran linnoituksen rakenteista on vasta vähäinen osa tutkittu kaivauksin, joten niiden yksityiskohdissa on vielä paljon selvittämistä.

Tähän astisten kenttätutkimusten, varhaisempien kartoitusten, asiakirja-aineiston ja muista rajalinnoista tiedettyjen seikkojen perusteella voidaan kuitenkin pyrkiä hahmottamaan, millainen linnake Orivirran limosaareen aikoinaan pystytettiin.

TAULUKKO 1 Orivirran saarron kahden eri aikaisen päälinnan muurit (ulkomitat) v. 1748, 1865, 1902 ja 1988 tehtyjen kartoitusten mukaan. Alimpana taulukossa ovat v. 1656 suunnitellun uuden päälinnan muurien mitat.

Muurikehyksen pit. & lev. m	Muurikiveyksen kork. & paks. m	Muurit ehyet	Lähde/Kartta/Asemapiirros	
1.				
(59) 24	-	2.4	ei	Cajanus&Borgström 1748
(37-46) 26	0.6-1.2	0.6-1.2	ei	Laitinen 1865
63	<1.0->1.0	1.5	ei	Pelkonen 1902
(71) 21-23	<0.5-0.5	1.5-2.0	ei	Laukkanen 1988
(71-73) 19-21	0.4-0.6	1.7-3.0	ei	Poutiainen 1993
2.				
48-55 16-20	-	2.4	kyllä	Cajanus&Borgström 1748
50-52 16-18	0.6-1.2	0.6-1.5	kyllä	Laitinen 1865
50	<1.0->1.0	1.5	ei	Pelkonen 1902
(62) 17-18	<0.5-0.5	2.0	ei	Laukkanen 1988
(25-31) 18-20	0.4-0.6	1.4-4.2	ei	Poutiainen 1993
71	18-20	-	-	Utter 1657

Vuosien 1748 ja 1865 kartoitusten kyynärät ja sylit on muutettu metreiksi ja pyöristetty lähimpään desimaaliin, muurien pituuden osalta lähimpään metriin. Suluissa () olevat mitat ovat kartoilla rikkonaisiksi ja/tai epätäydellisiksi merkityistä rakenteista.

Linnoituksen näkyvistä rakenteista erottuu selvästi kaksi suorakaiteen muotoista muurikehystä, jotka ovat toisiinsa nähden suorakulmassa. Molemmat ovat nykyään rikkonaisia; niiden poikki rakennettiin maantie 1800-luvun jälkipuoliskolla. Arkeologisen tutkimuksen yhtenä tavoitteena on ollut selvittää em. muurikehysten keskinäiset ikäsuhteet: ovatko ne saman aikaisia vai eri aikaisia, ja kumpi jälkimmäisessä tapauksessa olisi rakennettu ensin?

Kysymyksen ratkaiseminen kaivauksin todettiin ongelmalliseksi, koska tie on rikkonut raunioita erittäin pahasti. Vanhan kartta-aineiston ja aikaisempien kartoitusten perusteella asia oli kuitenkin mahdollista

selvittää.

Kartta vuodelta 1748, johon rauniot on merkitty, ja H.Laitisen karttaluonnos vuodelta 1865 sekä A.Pelkosen kartta vuodelta 1902 osoittavat yhtäpitävästi, että nykyisen tien eteläpuolella oleva varustus on rakennettu aikaisemmin kuin tien pohjoispuolella oleva pohjois-eteläsuuntainen varustus. Näissä kolmessa kartassa pohjois-eteläsuuntainen päälinna on kuvattu ehyeksi ja osittain rakennetuksi itä-länsi-suuntaisen muurikehyksen sisälle tai päälle, jolloin tämän kivirakenteita on nähtävästi purettu. (VA, RVA:n karttafilmikopiot, Geometrisk Carta öfver Wattusari Å---Å år 1748 af J.Cajanus CF.Borgström; MvRa, H.Laitisen karttaluonnos v:lta 1865; Pelkonen 1902)

Linnakkeen vanhimman vaiheen (n. 1475/1500 - 1592) muurit ovat harmaakiveä, rakennettu ilman laastia, ja niiden päällä sekä reunoilla on merkkejä puurakenteista. Kyseessä on mahdollisesti ollut samankaltainen konstruktio kuin Oulun linnassa, jossa ulkoseinät Paulaharjun (1968:110-116) mukaan olivat katoksilla ja ampumasuojilla varustettuja palissadeja. Tällaiseksi lienee Aspelin (1887) tuumaillut Orivirran skanssia, kun hän arveli varusväen voineen ammuskella vihollista muurien seinämissä olleista reijistä. Muurien on paaluvarustuksineen täytynyt olla vähintään kolme metriä korkeat; Oulun, Brahean ja Nurmeksen linnoitusten vastaavat rakennelmat olivat korkeudeltaan yli neljä metriä (Paulaharju 1968:110-116; Lappalainen 1972:183). Saarrossa on nähtävästi ollut useita muurikehyksestä ulkonevia hirsitorneja, joista on vielä jäljellä niiden kiviperustukset: kaksi Paasveden puoleisella pitkällä seinämällä - joka on ollut pääpuolustussuunta ja ainakin yksi eteläisellä sivustalla.

Suomessa vanhimpia varustuksia, jotka oli rakennettu maavalleista, hirsistä ja harmaakivimuureista, lujitettiin tavallisesti joko yhdellä johtotornilla tai useilla taistelutorneilla. Jotta tulittaminen olisi ollut mahdollista myös pitkin linnakkeen kupeita, muurien kulmiin ja/tai sivuihin rakennettiin särmikkäitä ulokkeita. (Paulaharju 1968:109) Olavinlinnan varhaisvaiheen muodostivat kolmiosainen päälinna ja melko laaja esilinna, jonka muuria on ilmeisesti vahvistanut kaksi pienekköä tornia. Puolustus pohjautui tykkitorneihin, jotka oli sijoitettu ulkoneviin kulmiin; siten ne pystyivät sekä tulittamaan ulospäin että suojaamaan muureja sivustatulella. (Sinisalo 1972:41, 43. - Tykkitornit olivat oikeastaan itsenäisiä linnoituksia, jotka heti valmistuttuaan voivat laajalla ampumasäteellä tehokkaasti puolustaa linnaketta)

Kuten edellä mainitsin, on Orivirran vanhimmassa linnoituksessa ilmeisesti ollut useita torneja, sillä Utterin asemapiirrokseseen on linnak-

keen pohjoissivustalle merkitty kaksi ja samoin eteläseinämään kaksi uloketta (MvRa, Geometrisk Delineation upå Orisalmi Skantz (---) mätit ock rijsadt Anno 1657, den 15 julij aff Erich Anderson Utter Äjälj. saarron asemapiirroksestaÅ). Pelkosen (1902) ja Rinteen (1947) kartoilla nämä po. ulokkeet on merkitty umpinaisiksi, mutta Utterin asemapiirroksessa ne ovat avonaisia, ts. niihin on jätetty avoin tila ja käynti(?) päälinnasta käsin. Rinne on tulkinnut rakenteet vastamuu-reiksi, mutta historiallinen lähdeaineisto ja kenttätutkimuksissa tekemämme havainnot eivät tue hänen käsitystään. Lounaisnurkan, kuten edellä mainitsin, ja pohjoisen sivustan ulokkeet ovat ilmeisesti toimineet puolustustornien perustuksina. Toki ne ovat myös voineet vahvistaa muurejakin (vrt. Sinisalo 1972:41, 43).

Esittämälleni tulkinnalle antaa pohjaa maininta Solovetskin luostarin kronikassa, että linnakkeesta vietiin vuonna 1592 mm. neljä tykkiä. Olavin linnan tilikirjasta käy selville, että ne olivat falkonitykkejä (jern falckunor) (VA 6642, sivu 42v; ks. myös Pelkonen 1902:75). Falkonit olivat tavallisesti noin kaksi metriä pitkiä ja paksuhkoja - niiden kuulat panoivat kahdesta neljään kiloon - ja niitä käytettiin kenttätykistöissäkin (Salenius 1917:31; ks. myös Salenius 1923:38-39; Hornborg 1942:130). Olavinlinnassa oli 1500-luvun keskivaiheilla 58 tykkiä, joista falkoneja yli 20.

Päälinna on ollut kooltaan 20 x 66 m (sisämitat; arviossa käytetty hyväksi A. Pelkosen kartassa näkyvien päälintojen keskinäisiä suhteita) koostuen suorakulmaisesta muurikehyksestä. Vuoden 1993 kartoituksen perusteella voidaan arvioida, että päälinnan muuri on saattanut olla enintään noin 1.4 m korkea, jolloin sen leveys olisi ollut metrin verran; mikäli muuri olisi ollut noin 1.5 m leveä, olisi korkeutta puolestaan ollut metrin verran. Päälinnaan liittyy matala ja heikosti erottuva kehämuuri, joka ympäröi noin 65x75 m laajaa esilinnaa.

Päälinnan alueella sijainneet rakennukset, joista vielä on jäljellä kartoituksessa todetut kiviperustukset, on liitetty linnakkeen varhaisimpaan vaiheeseen (vrt. Pelkonen 1902:70, kuva 8; Rinne 1947:134, kuva 43). Ajoittavat rahalöydöt ovat kuitenkin yksinomaan 1600-luvulta. Tämän perusteella rakennukset voisivat olla peräisin myös Ruptuurisodan ajoilta. Toki ne voisivat liittyä Stolbovan rauhansopimusta edeltäneisiin tapahtumiinkin. Edelleen on otettava huomioon sekä mahdollisuus, että v. 1592 tuhoutuneiden rakennusten kiviperustuksia olisi käytetty myöhemmin hyväksi.

Jo aiemmin puheena ollut lahdelma Linnosaaren etelärannalla - josta löytyi huonokuntoisia puurakenteita - on vesialueeltaan noin 15x20 m ja sen pohjoisrannasta on linnakkeen muuriin yli viisi metriä. Tämän

kokoiseen valkamaan olisi hyvinkin mahtunut kaksi suurehkoa kavas-
sia/lotjaa ja lisäksi joitakin pienempiä veneitä.

Toinen mahdollinen paikka venesatamalle olisi voinut olla Linnolahti (pitkä lahti Linnosaaren pohjoisrannalla, Vaarasaaresta länteen), joka nyt on soistunut lähes puoleen väliin. Vuoden 1748 kartalla koko lahti on kuitenkin merkitty avovedeksi ja vuoden 1864 väyläkartalla alue, joka nyt on suota, on siinä vielä matalikkoa (VA, RVA:n karttafilmikopiot, Geometrisk Carta öfver Wattusari Å---Å år 1748 af J.Cajanus CF. Borgström; VA, vesistökartat, Purje laita kartta Saimaan vesillä Å---Å vuonna 1864). Linnolahti tosin sijainnee aivan liian kaukana, jotta sitä olisi voitu käyttää vartioalusten satamapaikkana. Lisäksi sen pohjukka on mahdollisesti liian kivinen kyseiseen tarkoitukseen (Suull. tied. 20.5.1990 Savonrannan luotsiasemalta, Paavo Savolaiselta).

Alus, jonka karjalaiset ryöstivät Orivirran linnakkeen venesatamasta lokakuussa 1592, oli todennäköisesti joko kavassi tai lotja ja nähtävästi aseistettu. Tällaisissa suurissa veneissä oli varustuksena laivahakoja, joista kookkaimmat olivat arvoltaan tykkejä. Olavinlinnan tilikirjoista ilmenee, että Orivirran skanssista vuonna 1592 sotasaaliina menetetyt neljä tykkiä olivat laivahakoja, "skips haker". Koska linnakkeella oli käytössään neljä laivahakaa, on mahdollista, että vartioaluksia on ollut ainakin kaksi. (VA 6642, sivu 42v; Salenius 1917:32; Hornborg 1942:122-23; ks. myös Pelkonen 1902:75; vrt. Lappalainen 1972:74-75, 209-10).

Vaihe II (1592-1656) sijoittuu vanhimman linnoituksen tuhoutumisen jälkeiseen aikaan ennen uuden linnoituksen rakentamista. Linnosaarella on ilmeisesti ollut vain linnoittamaton tai kevyesti varustettu vartiopaikka. 1610-luvulta on olemassa asiakirjatietoja, että saarella on pidetty vartiota. Koekaivauksessa löydettiin tähän vaiheeseen ajoittuva ruotsalainen hopearaha, joka on lyöty Tallinnassa vuonna 1628.

Seuraava ihmisen toiminnasta kertova vaihe (III) Linnosaarella ajoittuu alkavaksi noin vuonna 1656. Utterin asemapiirroksen (1657) jäljennöksen tekstiosassa mainitaan Hannu Hannunpoika Gyllenbrandtin tällöin suunnitelleen Orivirran linnakkeen rakentamista uudelleen. Tarkoituksena on kaiketi alkujaan ollut vuonna 1592 tuhoutuneen varustuksen kunnostaminen, mistä - kuten Juhani Rinne on esittänyt - on kuitenkin luovuttu. Uusi linnake on sitten rakennettu nykyään saaren kahtia jakavan tien pohjois- ja vähäiseltä osin sen eteläpuolelle. Uutta rakennettaessa on rikottu vanhemman linnakkeen muurikehystä.

TAULUKKO 2. Orivirran saarron vaiheet.

Vaihe	I	II	III
Ajoitus	1475/1500-1592	1592-1656	1656-1721/1743
Rajasop.	1323	1595, 1617	1661, 1721, 1743
Kohde	Linnoitus	Vartiopaikka	Linnoitus
Tyyppi	Esilinna/kehämuuri, päälinna/suorak. muot. muurikehys + 2 porttia + sisäpuol. useita rakennuksia	Linnoittamaton?	Esilinna/kehäm. Päälinna/suorak. muurik.+ 1 portti
Muurit	Harmaakivi/kylmämuuraus + puurakenne		Harm.kivi/kylmäm. + (?)
Muita rakent.	Puolustustornit, valkama/satama		Puol.tornit(?)
Tehtävä	Turvata alueen uudisasutus Valvoa/vartioida vesiliik./ vesireittiä, turvata Olavinlinnan selusta	Alueen puolustus Ks. vaihe I	Alueen puolustus Ks. vaihe I
Toiminta	1500-l. alussa alueella kaadett. puita ja koottiin kiviä. V.1578, 1579 Orivedellä vartioitiin aseistetuilla kavasseilla. V.1592 kasakoiden ja karjalaisten hyökkäys/linnake tuhoutui	V.1611 lippukunta määrättiin pitämään vartiota. V.1614 vartiota vahvistettiin	V.1656 linn.työn aloittaminen V.1658 linnak. toimitettiin elintarvikkeita
Löydöt	Piitä, tiilenkapp., hiilt. puurakent., veistojätettä	Ruotsal. raha vuodelta 1628	<Ruots. rahoja >v.1635, 1637, <1641, noin >1633-1644
KM 25350			
KM 28018	ruots. raha v. 1584,		
KM 93067	keihäänkärki		

Lähteet: Aspelin 1887, Pelkonen 1902, Rinne 1947, Lappalainen 1972, Kirkinen 1976, Pirinen 1982, 1988.

Tutkimukset: Laitinen 1865 kartoitus; Pelkonen 1902 kartoitus; Laukkanen 1988 tarkastus ja kartoitus; Grönhagen 1989 vedenalainen inventointi; Poutiainen 1989, 1993 koekaivaus; Sarvas 1993 raha-ajoitukset; Seppänen 1989 kasvikkartoitus, 1990 arkeofyyttitutkimus

Uusi päälinna on kooltaan noin 18x50 m, pohjois-etelä -suuntainen ja

suorakaiteen muotoinen. Kivimuurit ovat leveydeltään ja korkeudeltaan samaa luokkaa kuin vanhemmassakin mallissa, ja niissä on myös samankaltaisia ulokkeita (puolustustorneja). Muurikehyksen pohjoispäästä lähtee matala kehämuuri, joka on ympäröinyt linnakkeen sisäpihaa.

Vaikka Savonrannan rajalinnake onkin tyyppiltään keskiaikainen, sen vanhinkaan vaihe ei välttämättä ole peräisin keskiajalta. Tarkan ajankohdan määrittävien historiallisten lähteiden ja ajoittavan löytöaineiston puuttuessa kysymys sen perustamisajankohdasta jää epäsuoran päättelyn varaan. Se lienee rakennettu aikaisintaan vuoden 1475 tienoilla, mahdollisesti vasta 1500-luvun alkupuolella. Ainoa selvästi ajoittava löytö tältä ajanjaksolta on ruotsalainen hopearaha vuodelta 1584

Vuonna 1592 tuhoutuneen varustuksen tilalle pystytettyä uutta skanssia alettiin suunnitella vuonna 1656, mutta toistaiseksi ei ole varmaa tietoa, milloin se jäi pois käytöstä. Sen verran voidaan kuitenkin sanoa, että paikalla on ainakin käyty vielä 1600-luvun jälkipuoliskolla, koskapa alueelta löytyi ruotsalainen kupariraha vuodelta 1666 (KM 93067:11).

Orivirran linnoituksen tehtävänä oli varhaisimmassa vaiheessa turvata Pähkinäsaaren rauhan (1323) jälkeen syntynyt asutusraja Itä-Savossa ja estää venäläisten pääsy Haukiveden kautta Olavinlinnan selustaan. Tätä samaa tehtävää se toteutti pääpiirteissään myös 1600-luvulla.

Orivirran saarto on jäänyt pois käytöstä viimeistään Turun rauhan (1743) aikoihin, koska linnake esiintyy rauniolinnana vuoden 1748 kartalla. Todennäköisesti jo huomattavasti aiemmin. Linnoitusten ja varustiopaikkojen yllä- ja kunnossapitoon Savossa ei nimittäin tehty käytännössä yhtään mitään 1700-luvun alkupuolella; ruotsalaiset eivät välittäneet edes Olavinlinnan kunnosta - vuonna 1739 sodan jo uhatessa oli siellä vain 16-miehinen osasto (Pohjolan-Pirhonen 1973:699-723; Sinisalo 1972:48).

Viimeisin Orivirran linnakkeen kannalta merkittävä vaihe Linnosaarella ajoittuu vuosien 1864 ja 1887 välille, jolloin muurirakenteiden poikki rakennettiin maantie ja sen yhteyteen Linnosaaren kärkeen lossi. Tällöin tuhoutui merkittävä ja korvaamaton osa koko Itä-Suomen historiallisiin tapahtumiin elimellisesti liittyvästä rajalinnasta.

Mikkeli 20.7.1994

Hannu Poutiainen

Käytetyt lyhenteet:

FM = Finskt Museum MvRa = Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto
 SM = Suomen Museo SMYA = Suomen Muinaismuisto-yhdistyksen aikakauskirja
 VA = Valtion arkisto

Arkistolähteet:

Mikkelin läänin maanmittauskonttorin arkisto:

- Karta öfver Gamla hemmanets No 4 alla ägor i Joughenniemi by inom Kerimäki Socken och St Michels Län, isojakokartta Savonrannan Joughenniemen kylästä v:lta 1855.
- Kartta Orihniemi -nimisen perintötilan O.0909 No 4, RNo 4:10, jm: 4:2 tiluksista Joughenniemen kylässä Kerimäen pitäjää Mikkelinlääniä, jakokartta Savonrannan Joughenniemen kylän Orihniemen tilan maista v:lta 1919.

Museoviraston esihistorian toimiston topografinen arkisto

- Ramstedtin kok., J.R.Aspelinin 25.7.1879 päivätty kirje op. A.Ramstedtille.
- Ramstedtin kok., H.Laitisen laatima yleiskartta Orivirran saarron raunioista v:lta 1865. Kartta on piirretty kuultopaperille, jossa - poiketen MvRa:n kartasta - on kirjaintunnukset raunioiden eri rakenteiden kohdalla; karttaan liittyy tekstiosa, nähtävästi osa Aspelinin kirjettä A.R:lle (ks. ed.).

Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto

- Geometrisk Delineation upå Orisalmi Skantz funderat aff E.o.M. Hans Gyllen Brandt Anno 1656 (---) mätit ock rijsadt Anno 1657, den 15 juli aff Erich Anderson Utter (jäljennös Orivirran saarron asemapiirroksesta)
- Linnosaari Orivirrassa Kerimäellä, H.Laitinen 1865 (H.Laitisen laatima yleiskartta Orivirran saarron raunioista)
- A. Pelkosen laatima, puht. piirretty kartta Orivirran saarron raunioista v:lta 1902(?), julk. SMYA:ssa n:o XXII, 1902.

Valtion arkisto

- 6642 sivu 42v, Olavinlinnan tilikirja vuodelta 1596.
- Ruotsin Valtionarkiston karttafilmikopiot, Geometrisk Carta öfver Wattusari belägen uti Aritvesi Siö i Säminge Sochn, afmät först i Augusti Månad år 1748 af J.Cajanus CF.Borgström; karttaan on merkitty Orivirran saarron rauniot
- vesistökartat, Purje laita kartta Saimaan vesillä Sorsakalliosta Pa-

pinsaareen, Korkian esivallan käskystä Walmistanut Majori G.Lönnström vuonna 1864.

Julkaisemattomat raportit:

- Grönhagen, J. 1989: Orivirran saarron alueen vesialueen pohjainventointi 17.-21.7.1989. Museoviraston merihist. toim. arkisto.
- Laukkanen, E. 1988: Savonranta, Jouhenniemi, Orivirran saarto, Tarkastuselonteko historiallisen ajan linnoituksesta. MvRa.
- Poutiainen, H. 1990: Savonranta Orivirran saarto - historiallisen ajan kenttävarustuksen hoito, kartoitus ja koekaivaus heinäelokuussa v.1989. MvRa.
- Sarvas, P. 1993: Luettelo Savonrannan Orivirran Linnasaaresta löytyneistä rahoista. Kansallismuseo, rahakammio.
- Seppänen, K. 1990a: Raportti Orivirran saarron arkeofyyttisen kasvilisuuden inventoinnista Savonrannassa 18.-20.7.1989 (Ks. Poutiainen 1990)
- Seppänen, K. 1990b: Kuvaus Orivirran saarron linnoituksen kaivauspäikällä kesän 1990 aikana itäneestä putkilokasvilajistosta Savonrannassa. MvRa.

Kirjallisuus:

- Aspelin, J.R. 1887: Uusi Suometar 1887, nro 99 (otsikoimaton artikkeli)
- Castrén, M.A. 1843: Utdrag ur Solovetska kloster-krönikan. - Suomi, Tidsskrift i fosterländska ämnen, 4. häftet. Helsingfors 1843.
- Gebhard, H. 1890: Kajaanin linnasta. - SMYA XI, 1890:1-32.
- Grottenfelt, K. 1932: Taistelu Käkisalmeista. - Karjalan kirja, I.Härkönen (toim.):274-79. 2.p. Porvoo - Helsinki 1932.
- Heinonen, J. 1971: Muinaislinnoista, niiden puolustuksesta ja vainoaikeiden hälytystavoista. - Sotahistoriallinen seura ja sotamuseo, vuosikirja 7, 1971:21-60.
- Hornborg, E. 1942: Gränsfästet Viborg, från korstågstiden till våra dagar. Helsingfors 1942.
- Julku, K. 1987: Suomen itärajan synty. Rovaniemi 1987.
- Killinen, K. 1889: Muinaisjäännöksiä ja -muistoja Sortavalan kihlakunnassa. Luetteloja Suomen muinaisjäännöksistä XIV. (Toim. SMY) Helsinki 1889.
- Kirkinen, H. 1976: Karjala Taistelukenttänä. Helsinki 1976.
- Kiuasmaa, K. 1985: Valtaistuinriitojen ja uskonpuhdistusten aika. Suomen historia 2:229-350. Espoo 1985.
- Koskivirta, A-V. 1982a: Kolmas ristiretki ja Pähkinäsaaren rauha. - Viipurin kaupungin historia I., Ruuth J.W. (uud. Rosén &al.):35-46. Lappeenranta 1982.

- Koskivirta, A-V. 1982b: Linnanpäälliköt - Viipurin valtiolliset vaiheet Pähkinäsaaren rauhan jälkeen. - Viipurin kaup. historia I:67-135. Lappeenranta 1982.
- Kuujo, E. 1963: Raja-Karjala Ruotsin vallan aikana. Joensuu 1963.
- Könönen, A.V.A. - Kirkinen, H. 1969: Pohjois-Karjalan historia I. Joensuu 1969.
- Lappalainen, P. 1970a: Itäinen Savo karjalaisen eräkulttuurin, matko-reittien ja rajaperinteen piirissä. Pieksämäki 1970.
- Lappalainen, P. 1970b: Säämingin historia I:1. Pieksämäki 1970.
- Lappalainen, J.T. 1972: Kaarle X Kustaan Venäjän sota v.1656-1658. - Studia Historica Jyväskyläänsia X. Jyväskylä 1972.
- Paulaharju, A. 1968: Oulun linna. 1968
- Pelkonen, A. 1902: Entisajan muistoja Rantasalmen kihlakunnasta. - SMYA XXII. Helsinki 1902.
- Pirinen, K. 1982: Savon historia II:1. Pieksämäki 1982.
- Pirinen, K. 1988: Savon historia I:265-443. - P-L.Lehtosalo-Hilander & K.Pirinen. - Savon historia I.
- Pohjolan-Pirhonen, H. 1973: Olavinlinnan historialliset vaiheet. S:linna 1973.
- Rinne, J. 1908: Finlands Medeltida Borgar (Särtryck ur P.Nordman och M.G.Schybergson, Finlands Kulturhistoria)
- Rinne, J. 1947: Puolustus, rajankäynnit, rajalinnat. - Savon historia I:96-1
- Ruuth, J.W. 1982: Viipurin kaupungin historia I. (Uud. Rosén &al.) L:ranta 1982.
- Saarenheimo, M. 1939: Savonlinnan kaupungin historia I. Helsinki 1939
- Salenius, J.M. 1917: Maamme linnoista 1500-luvulla. - SM 24, 1917:26-34.
- Salenius, J.M. 1923: Hämeen linnan talous ja varastot viidennellätoista sataluvulla. - SM 30, 1923:37-40.
- Sinisalo, A. 1972: Olavinlinnan ulkohahmo 1475-1975. - SM 79, 1972:39-57.
- Toivanen, P. 1980: Kaakkoisraja ja sen linnoitukset. - Etelä-Karjalan museon julkaisuja.
- Wirilander, K. 1960: Savon historia III. Kuopio 1960.

SAVONRANTA ORIVIRRRAN SAARTO

KUVA- JA NEGATIIVILUETTELO (Kuvat H. Poutiainen ja R. Kesseli 1993)

KUVA   NEGAT.   AIHE

PÄÄLINNA (Maantien eteläpuoli)

1	109217	Yleiskuva päälinnasta. Idästä. H. Poutiainen.
2	109218	Yleiskuva päälinnan pohjois- ja länsimuurista sekä talo nro 4:n pohjoisseinästä. Itäkaakosta. R.Kesseli.
3	109219	Yleiskuva päälinnan luoteiskulmasta. Lounaasta. H. Poutiainen.
4	109220	Yleiskuva päälinnasta. Lännestä. H. Poutiainen.
5	109221	Yleiskuva päälinnasta. Koillisesta. H. Poutiainen.
6	109222	Yleiskuva päälinnasta. Pohjoiskoillisesta. Piirtäjä R. Kesseli puolustustorni nro 1:n kohdalla. H. Poutiainen.
7	109223	Yleiskuva päälinnasta. Pohjoisluoteesta. H. Poutiainen.
8	109224	Yleiskuva päälinnasta. Koillisesta. R. Kesseli.
9	109225	Yleiskuva päälinnasta. Talo nro 4. Koillisesta. R. Kesseli.
10	109226	Yleiskuva päälinnasta. Talo nro 4. Itäkaakosta. H. Poutiainen.
11	109227	Piirtäjä R. Kesseli työssään päälinnan eteläseinän länsipäässä. Länsiluoteesta. H. Poutiainen.
12	109228	Piirtäjä R. Kesseli ja tutk. avustaja Sirpa Leskinen päälinnan eteläseinän länsipäässä. Pohjoisesta. H. Poutiainen.
13	109229	Piirtäjä R. Kesseli. Kuva H. Poutiainen.

SAVONRANTA ORIVIRRAN SAARTO

KUVA- JA NEGATIIVILUETTELO (Kuvat H. Poutiainen ja R. Kesseli 1993)

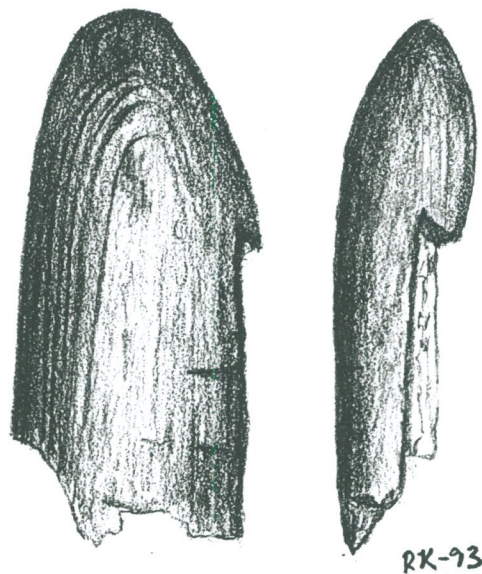
KUVA   NEGAT.   AIHE

PÄÄLINNA (Maantien eteläpuoli)

1	109217	Yleiskuva päälinnasta. Idästä. H. Poutiainen.
2	109218	Yleiskuva päälinnan pohjois- ja länsimuurista sekä talo nro 4:n pohjoisseinästä. Itäkaakosta. R.Kesseli.
3	109219	Yleiskuva päälinnan luoteiskulmasta. Lounaasta. H. Poutiainen.
4	109220	Yleiskuva päälinnasta. Lännestä. H. Poutiainen.
5	109221	Yleiskuva päälinnasta. Koillisesta. H. Poutiainen.
6	109222	Yleiskuva päälinnasta. Pohjoiskoillisesta. Piirtäjä R. Kesseli puolustustorni nro 1:n kohdalla. H. Poutiainen.
7	109223	Yleiskuva päälinnasta. Pohjoisluoteesta. H. Poutiainen.
8	109224	Yleiskuva päälinnasta. Koillisesta. R. Kesseli.
9	109225	Yleiskuva päälinnasta. Talo nro 4. Koillisesta. R. Kesseli.
10	109226	Yleiskuva päälinnasta. Talo nro 4. Itäkaakosta. H. Poutiainen.
11	109227	Piirtäjä R. Kesseli työssään päälinnan eteläseinän länsipäässä. Länsiluoteesta. H. Poutiainen.
12	109228	Piirtäjä R. Kesseli ja tutk. avustaja Sirpa Leskinen päälinnan eteläseinän länsipäässä. Pohjoisesta. H. Poutiainen.
13	109229	Piirtäjä R. Kesseli. Kuva H. Poutiainen.

KUVA	NEGAT.	AIHE
14	109230	Röykkiö nro 2. Kaakosta. H. Poutiainen.
		ESILINNA
15	109231	Yleiskuva esilinnan talonpohjista nro 6-8 ja kehämuurista. Koillisesta. R. Kesseli.
16	109232	Yleiskuva esilinnan talonpohjista nro 6-8 ja kehämuurista. Koillisesta. R. Kesseli.
17	109233	Yleiskuva esilinnan kehämuurista. Kuvattu lounaasta, paalulta 800/526 laattakivilatomo nro 4:n suuntaan. H. Poutiainen.
18	109234	Laattakivilatomo nro 4 kehämuurin keskellä. Luoteesta. H. Poutiainen.
19	109235	Laattakivilatomo nro 4 puusta kuvattuna. R. Kesseli.
20	109236	Kivikehäinen maakuoppa esilinnan kehämuurin vieressä. Luoteesta. H. Poutiainen.

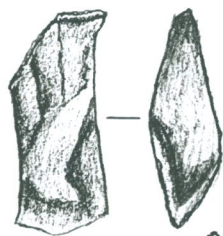

RK-93

SAVONRANTA ORIVIRKAN SAARTO
H. POUTAINEN 1993

KM 28018:6

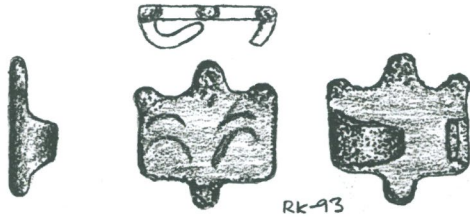
PIIRROKSET MK 1:1
R. KESSELI

RK-93

KM 28018:9

PÄÄLTÄ

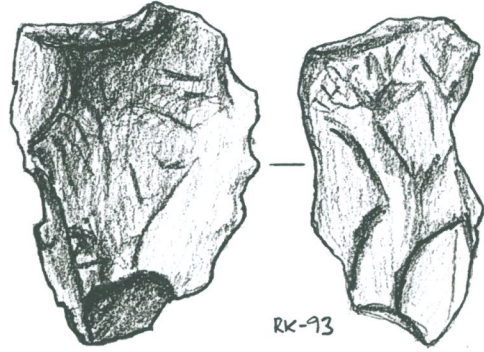
RK-93

SIVULTA

EDESTÄ

TAKAA

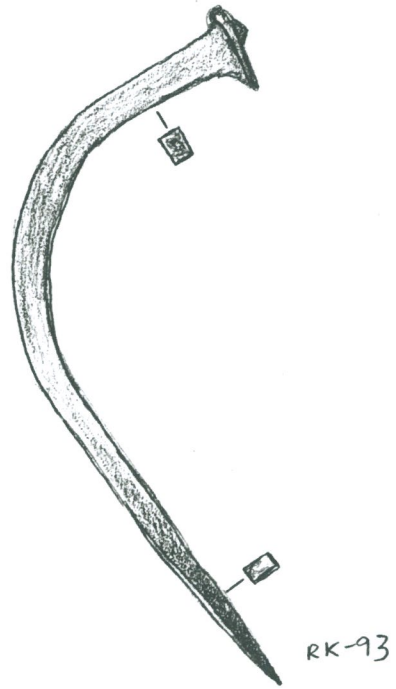
KM 28018:10

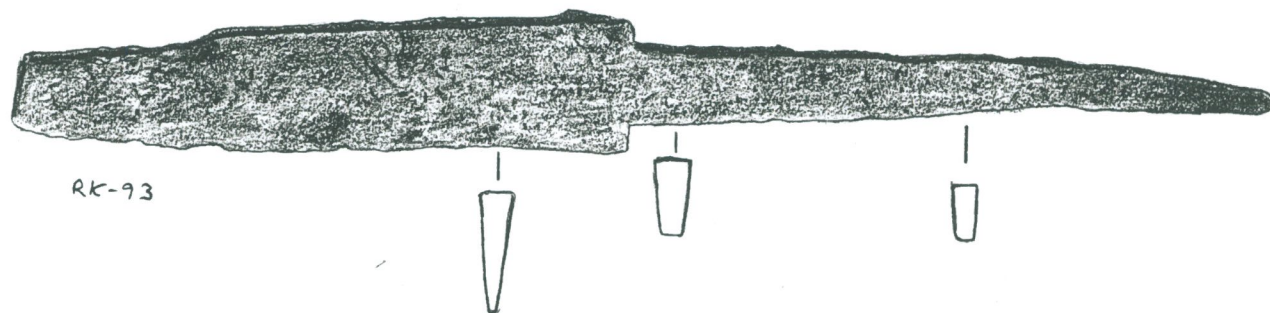
RK-93

KM 28018:13

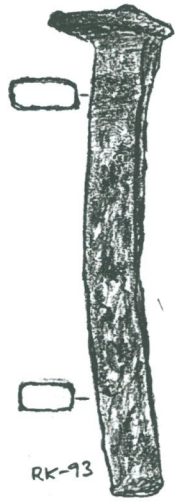

KM 28018:16

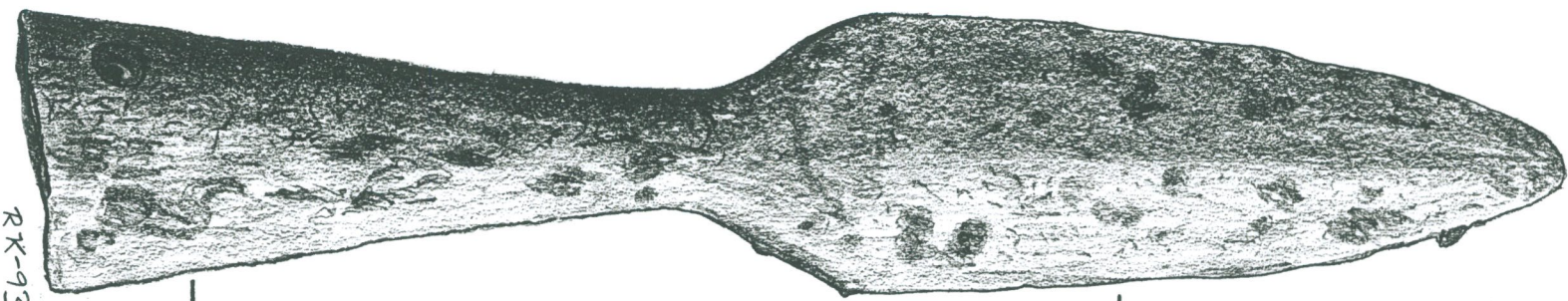
RK-93

KM 28018:19

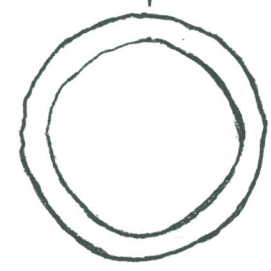

KM 28018:20

KM 28018

RK-93

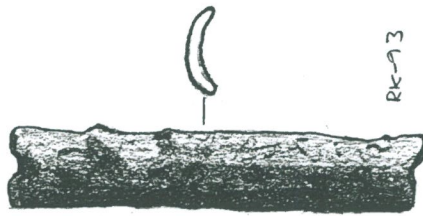

KM 28018:29

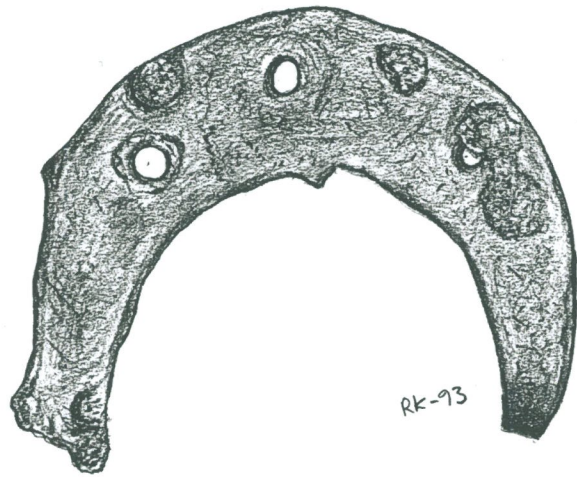
RK-93

KM28018:34

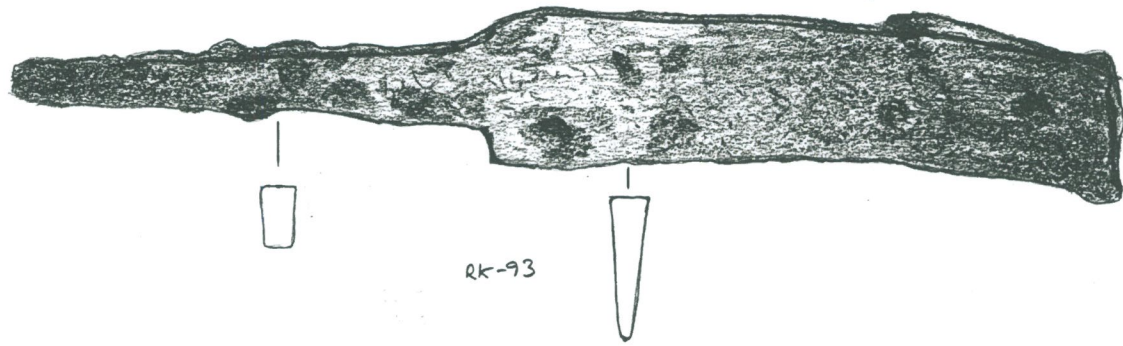

KM28018:37

RK-93

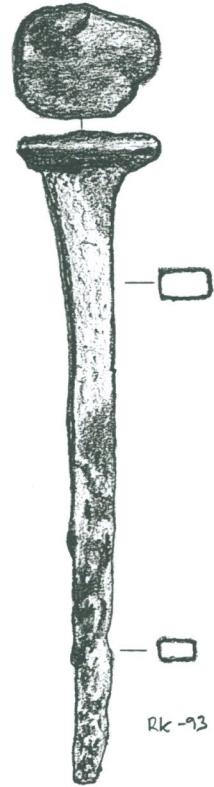
KM28018:38

RK-93

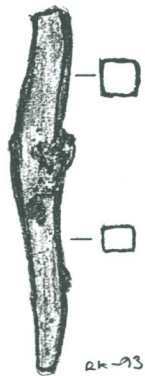
KM 28018:43

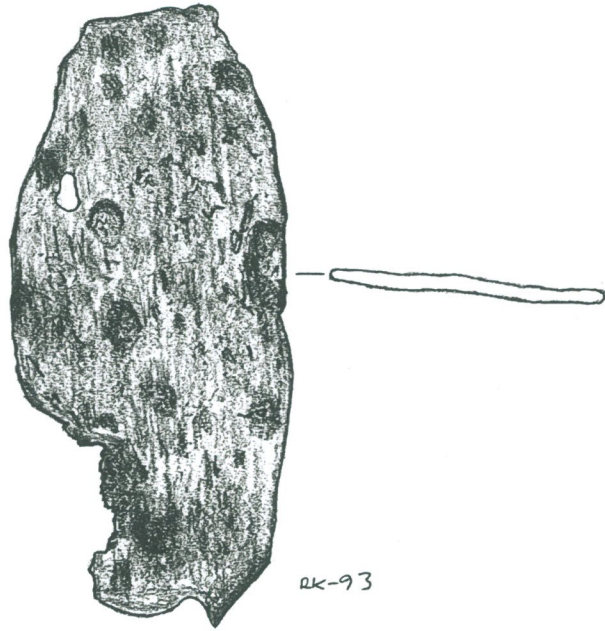

Rlc-93

KM 28018:59

KM 28018:65

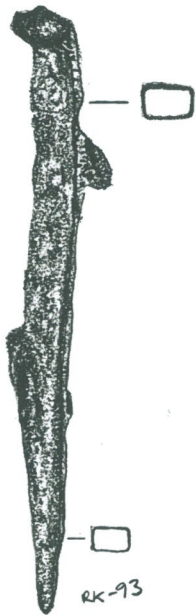
RK-93

KM 28018:69

RK-93

KM28018:75

KM 28018:76

RK-93

KM 28018:82

RK-93

KM 28018:87

: 1	Ruotsi Juhana III 1568-92	1/2 äyriä 1584	rahap. SM 93 paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	(9.9.) porttirakennelma turpeen alta	koordin. tai vast.	x=793 y=536
: 2	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1635	rahap. SM 123a paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	10 (16.9.) niemenkärki raunion reuna	koordin. tai vast.	x=692 y=594
: 3	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1635? mahd. myös 1636	rahap. SM 123a paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	5 (2.9.) 2 (kivien alta)	koordin. tai vast.	x=728 y=563
: 4	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1635	rahap. SM 123a paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	8 (2.9.) 1	koordin. tai vast.	x=733,5 y=557,0
: 5	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1637	rahap. SM 125 paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	1 (30.8.) turpeen alta	koordin. tai vast.	x=732 y=550
: 6	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1637	rahap. SM 125 paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	3 (15.9.) 1	koordin. tai vast.	x=733,5 y=557,5
: 7	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1637	rahap. SM 125 paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	9 (2.9.) turpeen alta	koordin. tai vast.	x=733,5 y=557,0
: 8	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1641	rahap. SM 128 paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	7 (2.9.) turpeen alta	koordin. tai vast.	x=733,0 y=562,5
: 9	Ruotsi Kristiina 1632-54	kuusinainen 1633-44 vuosiluku kulunut	rahap. SM 119-130 paino g	kaiv.n:o alue krs ruutu	6 (2.9.) 1	koordin. tai vast.	x=725,0 y=561,5

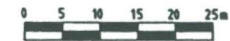
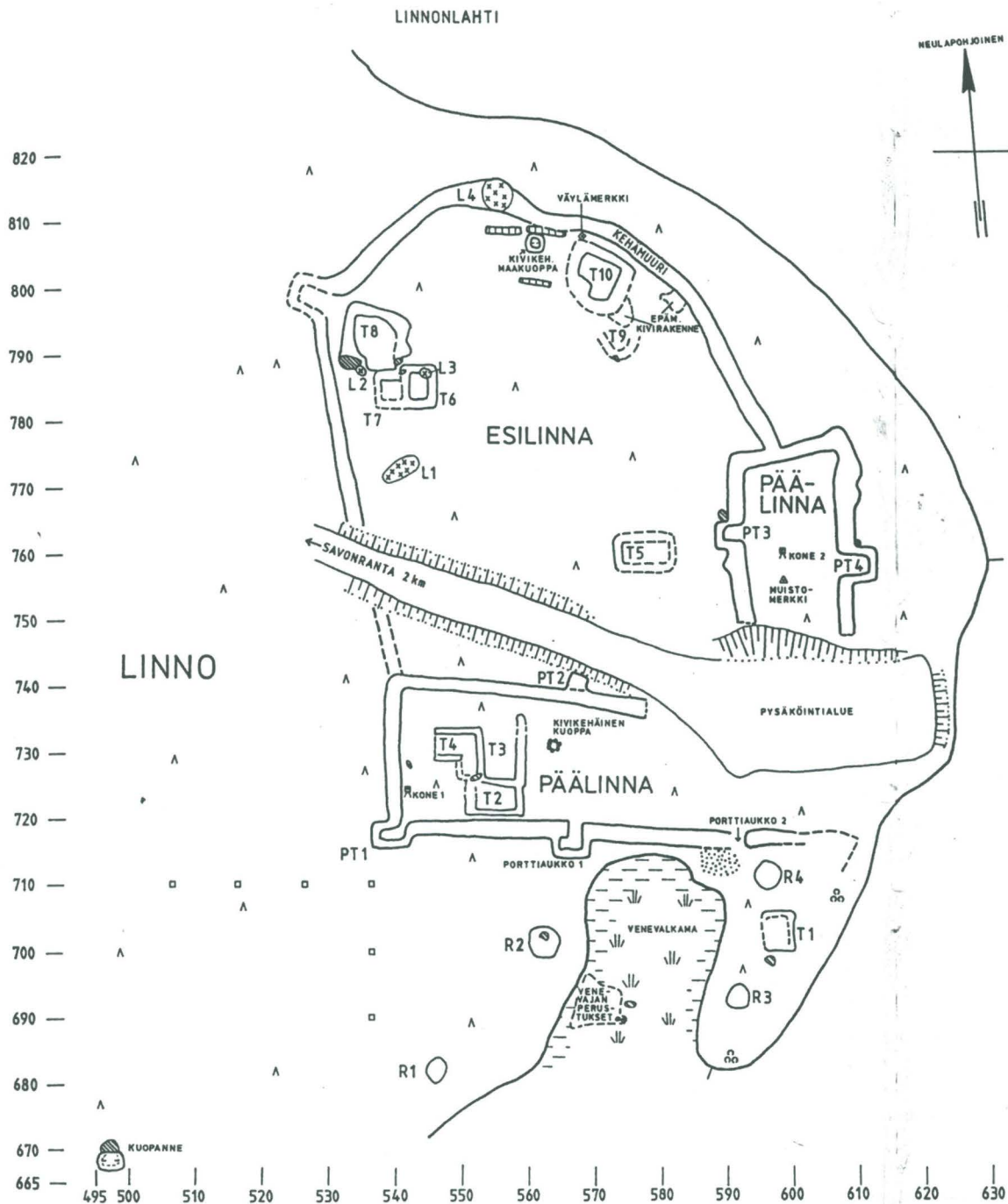

Savonranta
Linnasaari
1993

"Oriveden saarto"

aa-re keräymä x
yks.l. alanumeroita yht. 13
rahak. pää:ro 93 067

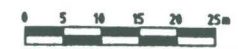
: 10 Ruotsi	kuusinainen 1633-44 vuosiluku ei näkyvissä	<i>rahap.</i> SM 119-130 <i>paino g</i>	<i>kaiv.n:o</i> 4 (30.8.) <i>alue</i> <i>krs</i> turpeen alta <i>ruutu</i>	<i>koordin.</i> x=731 <i>tai vast.</i> y=548
Kristiina 1632-54				
: 11 Ruotsi	1/6 äyriä 1666	<i>rahap.</i> SM 356b <i>paino g</i>	<i>kaiv.n:o</i> 2 (15.9.) <i>alue</i> koeojan reuna <i>krs</i> 1 <i>ruutu</i>	<i>koordin.</i> x=723,5 <i>tai vast.</i> y=567,0
Kaarle XI 1660-97				
: 12 Suomi	5 penniä 1908 löyd. yhd. numeron 13 kanssa	<i>rahap.</i> <i>paino g</i>	<i>kaiv.n:o</i> 18.9. <i>alue</i> <i>krs</i> turpeen alta <i>ruutu</i>	<i>koordin.</i> x=760,5 <i>tai vast.</i> y=593,0
: 13 Suomi	5 penniä 1908 löydetty yhd. numeron 12 kanssa	<i>rahap.</i> <i>paino g</i>	<i>kaiv.n:o</i> 18.9. <i>alue</i> <i>krs</i> turpeen alta <i>ruutu</i>	<i>koordin.</i> x=760,5 <i>tai vast.</i> y=593,0

- PUOLUSTUSTORNI (PT1-PT4)
- TALON KIVIPERUSTUKSET (T1-T10)
- KIVIRÖYKKIÖ (R1-R4)
- LAATTAKIVI LATOMUS (L1-L4)
- HATALA KIVIVALLI
- MAAKIVI
- LÖYDÖTÖN KOEKUOPPA (50x50 cm)
- NUPUKIVEYS
- KAISLIKKO
- EPÄHÄÄRÄINEN RANTAVIIVA
- HÄNTYMETSÄ
- PENSAAKKO
- LUISKA

Pyyvesi
76,07 m mpy

SAVONRANTA JOUHENNIEMI ORIVIRRAN SAARTO		KENTTÄLINNOITUS YLEISKARTTA 1:500	
MITTAUS- ja KORTTIKARTTA Paha Kuvak. 1978 RILTO KESKELI		MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO	
RITÄRINKUJO 00170 HKI 17 Puh. 051 811			

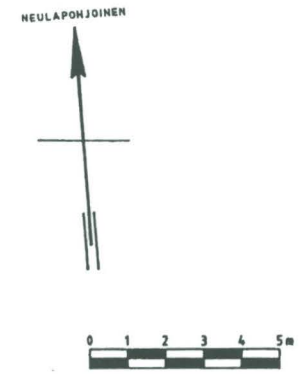
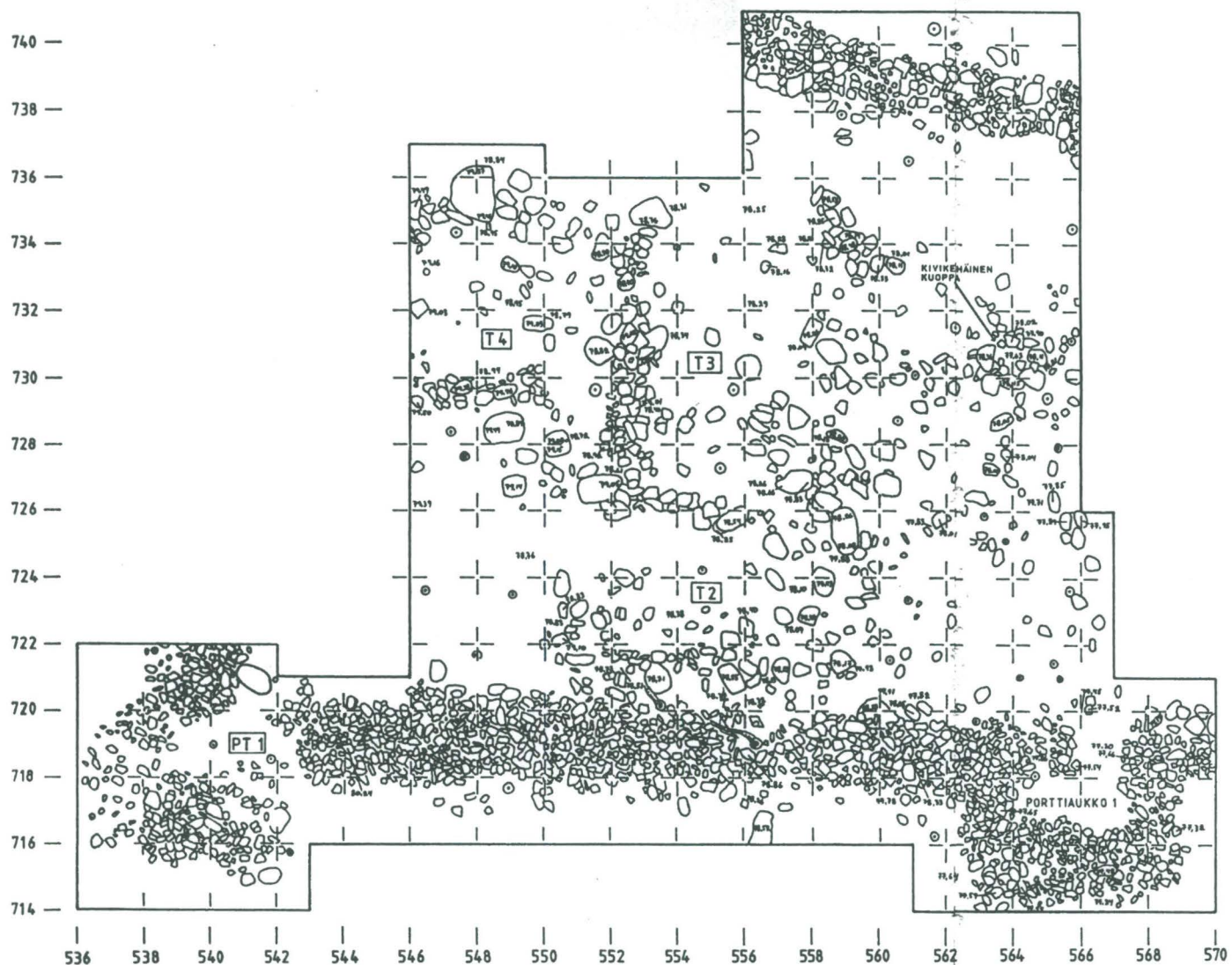

VAIHTUSLUVUT ILMOITETTU ABSOLUUTTISINA KORKEUKSINA M HPMY
 KIINTOPISTE-VEDENPINTA 1.10.1993 76,07 M HPMY
 KONE 1 LUKEMA 567 KONE 2 LUKEMA 796

- PUOLUSTUSTORNI (PT1-PT6)
- TALON KIVIPERUSTUKSET (T1-T10)
- KIVIRÖYKKIÖ (R1-R4)
- LAATTAKIVI LATOHUS (L1-L4)
- MATALA KIVIVALLI
- MAAKIVI
- LÖYDÖTÖN KOEKUOPPA (50 x 50 cm)
- NUPUKIVEYS
- KAISLIKKO
- EPÄMÄÄRÄINEN RANTAVIIVA
- HÄNTYMETSÄ
- PENSAIKKO
- LUISKA

Pyyvesi
76,07 m mpy

SAVONRANTA JOUHENNIEMI ORIVIRRAN SAARTO MITTAUSDOKUMENTOINTI <i>Risto Koski</i> RISTO KOSKI	KENTTÄLINNOITUS PINTAVAAITUSKARTTA 1:500
	MUSEOVASTO RAKENUSHISTORIAN OSASTO RITTAUSLOHJO 00770 HELSINKI Puh. 051 031

VAAITUSLUVUT ILMOITETTU ABSOLUUTTISINA KORKEUKSINA M HPY
 KIINTOPISTE = VEDENPINTA 1.10.1993 76,07 M HPY
 KONE 1 LUKEMA 567

- KIVI
- MÄNTY
- MÄNNYN KANTO
- PT 1 PUOLUSTUSTORNI 1
- T2-T4 TALON KIVIPERUSTUKSET

SAVONRANTA JOUHENNIEMI ORIVIRRAN SAARTO		KENTTÄLINNOITUS Päälinna TASOKARTTA TASO 1 1:100 (TURVEKERROS POISTETTU)	
MITTAUSDOKUMENTOINTI <i>Risto Kumpulainen</i> RISTO KESKELI		MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO RITARIHUONE 00170 HKI 17 PUH. 051 611	

1993
KM 28018 SAVONRANTA JOUHENNIEMI ORIVIRRAN SAARTO

Historiallisen ajan ja kivikautisia löytöjä, jotka HuK Hannu Poutiainen on tuonut virkamatkaltaan SAVONRANNAN JOUHENNIEMEN ORIVIRRAN SAARRON kaivaukselta 23.8.-1.10.1993

Ks. Hannu Poutiaisen kaivauskertomus arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Diar. 8.11.1993

Luetteloinut Risto Kesseli

RUUTU 682/546
Turvekerroksen alta

- 1 METALLIKUONAA PALA, paino 171 g.
Koord. 682,5/546,0.
- 2 TIILENPALOJA, 2 kpl, paino 2 g.
Koord. 682,5/546,0.

RUUTU 692/592
Turvekerroksen alta

- 3 METALLIKUONAA PALA, paino 22 g.
Koord. 692,5/592,0.

RUUTU 692/594
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 4 RAHA, kuusinainen (v.1635), ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap. SM 123a. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:2.
- 5 RAUTANAULAN KAPPALEITA, 2 kpl, paino 7 g. Varret poikkileikkaukseltaan litteitä (5,0 x 2,5 mm).

RUUTU 700/592
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 6 PUUTAPIN PALA, pituus 71 mm, leveys 31 mm ja paino 5 g. Haljennut ja toisesta päästä kärkeen kapeneva.

RUUTU 708/598
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 7 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, pituus 29 mm, halk. 9 mm, paino 3 g.

RUUTU 708/599
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 8 KVARTSI-ISKOS, paino alle 1 g.

RUUTU 710/599
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 9 RETUSOITU ESINE, kvartssia, mitat 31 x 11 mm, paino 4 g.
Koord. 710,5/599,0.

RUUTU 713/593
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 10 PRONSSINEN ESINE (hela ?), paino 5 g, mitat 18 x 19 x 8 mm. Esineen päällä viuhkamainen, lähes symmetrinen uritettu koristekuvio.
Koord. 713,5/593,0.

RUUTU 714/587
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 11 RAUTANAULAN KAPPALE, pituus 102 mm, paino 11 g. Poikkileikkaukseltaan neliönmuotoisen varren paksaus 5,5 mm.
Koord. 714,5/587,0.

RUUTU 714/589

Turpeen alta

- 12 KVARTSI-ISKOS, paino 24 g.
Koord. 714,5/589,5.
- 13 KVARTSINEN ISKENTÄYDIN, paino 35 g.
Koord. 714,5/589,5.

RUUTU 716/589

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 14 LYIJYLUOTI, sulanut. Paino 12 g.
Koord. 716,0/589,5.

RUUTU 717/599

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 15 METALLIPALA, rautaa. Mitat: 26 x 13 mm. Paino 3 g.
Päähän levenevä ja litteä.
Koord. 717,0/599,5.

RUUTU 718/564

Turpeen alta

- 16 RAUTANAULA, paino 11 g, pituus 113 mm. Vääntynyt
naula on kannan tyvestä neliö ja kärjestä litteä.
Koord. 718,0/564,5.

RUUTU 719/577

Turpeen alta

- 17 PUUTAPPI, pituus 55 mm, leveys 29 mm ja paino 17 g.
Sukkulamaisen tapin pinta sileähkö.
Koord. 719,0/577,5.

RUUTU 722/545
Turpeen alta

- 18 LYIJYLUOTI, sulanut. Paino 19 g.
Koord. 722,5/545,5.

RUUTU 723/559
Turpeen alta

- 19 RAUTAVEITSI, kokonaispituus 168 mm (ruodollinen kahva 86 mm ja terä, jonka pää katkennut 82 mm).
Koord. 723,0/559,5.

RUUTU 723/561
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 20 RAUTANAULA, pituus 64 mm, paino 10 g, Varsi poikki leikkaukseltaan litteä (7,5 x 3,0). Kärkiosa katkennut.
Koord. 723,5/561,5.

RUUTU 723/567
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 21 RAHA, 1/6 äyriä (v. 1666), ruotsalainen, Kaarle XI:n aikainen, rahap. SM 356b. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:11.
Koord. 723,5/567,0.

RUUTU 724/562
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 22 RAUTAMÖYKKY, paino 10 g.
Koord. 724,5/562,0.
- 23 RAUTAKIILAN KÄRKI, pituus 97 mm, paino 31 g. Poikkileikkaukseltaan neliönmuotoinen kiila kapenee tasaisesti kärkeä kohden. Leveämmästä päästä katkennut.
Koord. 724,5/562,5.

Turpeen alta

- 24 RAUTAHOLKKI, pituus 53 mm, paino 7 g. Holkki, jonka suun halkaisija on 10,5 mm, kapenee tasaisesti kärkeä kohden.
Koord. 724,5/562,5.

RUUTU 725/561

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 25 RAHA, kuusinainen (v.1633-44) vuosiluku kulunut, ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap.SM 119-130. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:9.
Koord. 725,0/561,5.
- 26 LYIJYLUOTI, pyöreä ja lähes ehjä. Paino 12 g, halkaisija 13,0 mm.
Koord. 725,0/561,5.

RUUTU 726/545

Turpeen alta

- 27 LYIJYLUOTI, sulanut. Paino 21 g. Mitat: 21,1 x 8,9 mm.
Koord. 726,5/545,5.

RUUTU 728/563

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 28 RAHA, kuusinainen (v.1635 ?) mahd. myös 1636, ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap.SM 123a. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:3.

RUUTU 730/552

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 29 PUTKELLINEN KEIHÄÄNKÄRKI, rautaa. Pituus 205 mm, paino 183 g. Putken suuaukon halk.34 mm ja sen reunassa on yksi varttamisreikä. Kärki on muodoltaan lehtimäinen (leveimmältä kohdalta leveys 36 mm) ja

poikkileikkaukseltaan rombimainen.
Koord. 730,0/552,5.

RUUTU 730/562
Turpeen alta

- 30 PALAMATON LUU, paino 49 g. Toinen pää luusta katkaistu viistosti teräaseella.
Koord. 730,0/562,5.

RUUTU 731/547
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 31 LYIJYN PALA, paino 1 g, muodoltaan litteä.
Koord. 731,5/547,0.

RUUTU 731/548
Turpeen alta

- 32 RAHA, kuusinainen (v. 1633-44) vuosiluku ei näkyvissä, ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap.SM 119-130. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:10.

RUUTU 731/556
Turpeen alta

- 33 RAUTAINEN METALLINPALA, paino 4 g, U-muotoinen. Poikkileikkaukseltaan neliömäinen.
Koord. 731,5/556,0.

RUUTU 731/557
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 34 PRONSSINEN SOLJENOSA, paino 2 g, korkeus 25,1 mm ja leveys 13,9 mm. Litteän kaaren päällä heikosti erottuva kohokoristeinen spiraalikoristelu.
- 35 PALAMATTOMIA ELÄIMENHAMPAITA, 2 kpl, paino 5 g.
Koord. 731,0/557,5.

- 36 RAUTAINEN LISTANKAPPALE, paino 3 g, pituus 40,5 mm ja leveys 10,5 mm. Suora lista on kuperankovera. Koord. 731,0/557,5.

RUUTU 731/558
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 37 RAUTAINEN LISTANKAPPALE, paino 5 g, pituus 55 mm, leveys 10,5 mm. Suora lista on kuperankovera. Toisessa päässä listaa on keskellä halkaisijaltaan 2 mm leveä reikä. Koord. 731,0/558,5.

RUUTU 731/560
Turpeen alta

- 38 RAUTAINEN SAAPPAANKORON VAHVIKE, mitat: 72 x 21 x 2,5 mm. Paino 28 g. Kaarella kolme pyöreätä reikää säännöllisin välein. Koord. 731,5/560,5.

RUUTU 731/563
Turpeen alta

- 39 PALAMATON LUU, paino 19 g. Koord. 731,5/563,5

RUUTU 732/549
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 40 RAUTANAULAN KAPPALE, paino 6 g. Kanta neliömäinen ja varsi litteä. Katkennut.

RUUTU 732/550
Turpeen alta

- 41 RAHA, kuusinainen (v.1637), ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap.SM 125. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:5.

RUUTU 732/557
Turpeen alta

- 42 RAUTAKIILAN KÄRKI, pituus 100 mm, paino 20 g. Katkenneen ja poikkileikkaukseltaan neliönmuotoisen varren paksuus päässä 7,5 mm. Kiila ohenee kärkeä kohden tasaisesti ja on päästä litteä ja hieman vääntynyt.

RUUTU 732/558
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 43 RAUTAVEITSI, kokonaispituus 155 mm (ruodollinen kahva 65 mm ja vääntynyt terä, jonka pää katkennut 90 mm).
- 44 PALAMATTOMIA LUITA, 8 kpl, paino 64 g.

RUUTU 732/560
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 45 RAUTAKOUKKU, paino 13 g, korkeus 44 mm, leveys 16 mm, paksuus 4,5 mm.
Koord. 732,5/560,0.

RUUTU 733/547
Turpeen alta

- 46 LYIJYN PALA, paino 2 g.
Koord. 733,5/547,5.

RUUTU 733/554
Turpeen alta

- 47 RAUDAN PALA, paino 13 g.
Koord. 733,5/554,0.
- 48 RAUTALEVYN PALA, paino 21 g, mitat: 43 x 19 x 6 mm.
Kiertynyt.
Koord. 733,5/554,5.

RUUTU 733/557

Turpeen alta

- 49 RAHA, kuusinainen, (v.1637), ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap. SM 125. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:7.
Koord. 733,5/557,0.

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 50 RAHA, kuusinainen, (v.1635), ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap. SM 123a. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:4.
Koord. 733,5/557,0.

- 51 RAHA, kuusinainen, (v.1637), ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap. SM 125. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:6.
Koord. 733,5/557,5.

RUUTU 733/558

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 52 RAUTAESINEEN KAPPALE, paino 13 g. Neliönmuotoinen levy (mitat 24 x 24 x 3,5 mm), jonka yhdestä kulmasta lähtee levyyn nähden viistosti pyöreähkö rautalangan pätkä (22 mm pitkä). Toinen rautalangan pätkä lähtee suoraan ja on 5 mm pitkä.

RUUTU 733/559

Turpeen alainen kulttuurikerros

- 53 RAUTANAULAN KAPPALE, paino 1 g, pituus 18 mm.

RUUTU 733/562

Turpeen alta

- 54 RAHA, kuusinainen, (v.1641), ruotsalainen, Kristiinan aikainen, rahap. SM 128. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:8.
Koord. 733,0/562,5.

RUUTU 734/555

Turpeen alainen kulttuurikerros

55 PALANUT LUU, paino alle 1 g.

56 RAUTANAULA, paino 4 g, pituus 50 mm. Kanta suora kaiteenmuotoinen ja varsi litteä (5,0 x 2,5 mm).

RUUTU 734/559

Turpeen alta

57 RAUTAINEN LISTAN KAPPALE, paino 3 g, pituus 52 mm, leveys 10,5 mm. Katkennut molemmista päistä. Suora lista on kuperankovera. Toisessa päässä listaa keskellä halkaisijaltaan 2 mm:n reikä.

58 PALAMATTOMIA LUITA, 3 kpl, paino 116 g.

RUUTU 734/547

Turpeen alainen kulttuurikerros

59 RAUTANAULOJA, 3 kpl, yhteispaino 40 g. Kaikki naulat ehjiä, mitat: 86 mm / 14 g ; 75 mm / 13 g ; 77 mm / 13 g.
Koord. 734,5/547,5.

RUUTU 734/556

Turpeen alainen kulttuurikerros

60 RAUDAN KAPPALE, paino 2 g.
Koord. 734,5/556,0.

61 PALANEITA LUITA, 55 kpl, paino 20 g.

62 PALANEITA KALANLUITA, 3 kpl, paino alle 1 g.

63 PALAMATON LUU, paino 3 g.

RUUTU 735/554
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 64 RAUTANAULAN KANTAOSA, paino 6 g ja pituus 25 mm.
Katkennut varresta.

RUUTU 735/555
Turpeen alta

- 65 RAUTANAULAN KÄRKIOSA, paino 5 g ja pituus 48 mm.
Varren poikkileikkaus neliömäinen.

RUUTU 735/556
Turpeen alta

- 66 RAUTAMÖYKKY, paino 7 g.

RUUTU 735/567
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 67 RAUTANAULA, paino 5 g, pituus 55 mm. Kanta neliö-
mäinen ja varsi litteä (5,0 x 2,5 mm).
Koord. 735,0/567,5.

RUUTU 736/555
Turpeen alta

- 68 RAUTAINEN KÄRKIOSA, paino 2 g, pituus 46 mm. Kat-
kennut varresta.
Koord. 736,5/555,0.

RUUTU 758/574
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 69 RAUTALEVY, rikkoutunut, suorakaiteenmuotoinen
levy. Mitat: 80 x 37 x 2 mm. Yksi pieni reikä ala-
reunassa.
Koord. 758,5/574,0.

RUUTU 760/593
Turvekerros

- 70 RAHA, 5 penniä (v.1908), suomalainen, Nikolai II:n aikainen. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:12.
Koord. 760,5/593,0.
- 71 RAHA, 5 penniä (v.1908), suomalainen, Nikolai II:n aikainen. Luetteloitu Kansallismuseon rahakammioon nro 93067:13.
Koord. 760,5/593,0.

RUUTU 772/596
Turpeen alta

- 72 RAUTANIITTI, pyöreän niitin halkaisija 16 mm (poikittaishalkaisija 11 mm), paino 3 g. Mahdollisesti resentti.
Koord. 772,0/596,5.

RUUTU 776/596
Turpeen alta

- 73 LASIPULLON PALASIA, 2 kpl, paino 2 g. Lasi väriltään vihertävää, lasimassassa pieniä ilmakuplia. Toinen pala pullon suuosasta ja siinä reunan paksuus 3,2 mm.

RUUTU 783/544
Turpeen alta

- 74 RAUTANAULAN KAPPALE, paino 4 g, pituus 35 mm. Katkennut varsiosa poikkileikkaukseltaan neliö (4 x 4 mm).
Koord. 783,0/544,5.

RUUTU 784/544
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 75 RAUTAINEN HIHNANJAKAJA, paino 12 g, kokonaispituus 94 mm. Molemmat lenkit tehty litteästä rautaliuskasta.
Koord. 784,0/544,5.

RUUTU 785/543
Turpeen alta

- 76 RAUTANAULAN KAPPALE, paino 7 g, pituus 79 mm. Kanta puuttuu. Varsi on litteä (6,0 x 4,0 mm) ja kärki neulamainen.
Koord. 785,0/543,5.

RUUTU 785/542
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 77 TULUSPIIN PALA, paino alle 1 g, väri harmaanvaalea.
Koord. 785,5/542,0.
- 78 LYIJYN PALA, paino 7 g.
Koord. 785,5/542,0.
- 79 PALAMATONTA LUUTA, 5 kpl, paino 5 g.
Koord. 785,5/542,0.
- 80 PALANUTTA SAVEA, 12 palaa, paino 23 g.
Koord. 785,5/542,0.

RUUTU 785/543
Turpeen alta

- 81 RAUTAVARTAAN KAPPALE, paino 2 g, pituus 41 mm. Mahdollisesti naulan kappale. Kanta puuttuu.
Koord. 785,5/543,5.

RUUTU 786/543
Turpeen alta

- 82 LYIJYKUULA, ehjä, paino 11 g, halkaisija 12,5 mm.
Luodin ympärillä kulkee hyvin heikosti erottuva
valinsauma (leveys alle 1 mm).
Koord. 786,0/543,5.

RUUTU 793/533
Turpeen alta

- 83 RAUTANAULAN KANTA, paino 5 g, pituus 12 mm.
Koord. 793,0/533,5.

RUUTU 793/536
Turpeen alta

- 84 RAHA, 1/2 äyriä (v.1584), ruotsalainen, Juhana
III:n aikainen, rahap. SM 93. Luetteloitu Kansal-
lismuseon rahakammioon nro 93067:1.

RUUTU 794/529
Turpeen alainen kulttuurikerros

- 85 PALANUTTA LUUTA, 10 kpl, paino 5 g.

RUUTU 795/536
Turpeen alta

- 86 RAUTAVARTAAN KATKELMA, paino 4 g, pituus 52 mm.
Vartaan leveys 5,5 mm ja paksuus 4,0 mm. Esine on
loivasti kaareva ja toisessa päässä se levenee ja
tekee mutkan.

RUUTU 795/537
Turpeen alta

- 87 RAUTAINEN PUHDISTUSPUIKON KÄRKIOSA, paino 8 g,
pituus 39,5 mm, paksuus 8 mm. Kärki katkennut
kierteiden yläpuolelta.

RUUTU 812/566
Turpeen alta

88 RAUTAINEN METALLIN PALA, paino 4 g, pituus 30 mm
ja leveys 14 mm.

RUUTU 813/554
Turpeen alta

89 PALANUTTA SAVEA, 12 palaa, paino 23 g.
Koord. 813,5/554,5.

RUUTU 813/555
Turpeen alta

90 PALANUTTA SAVEA, 32 palaa, paino 198 g.
Koord. 813,5/555,5.